

Hasankeyf © Ali İhsan Gökçen

Güneydoğu Anadolu Bölgesi

Glaucopsyche alexis © Ahmet Baytaş

Yüzölçümü : 44458 ha
Boylam : 37,11°D
Enlem : 37,18°K
Koruma Statüleri : Yok

Yükseklik : 560 m - 1496 m
İl(ler) : Gaziantep, Kahramanmaraş
İlçe(ler) : Pazarcık, Şehitkâmil, Nurdağı, Şahinbey

■ **Alanın Tanımı**: ÖDA, Gaziantep ilinin batı ve kuzeybatısında uzanan Sof (Batı) Dağları'nın kuzey kısmını ve il merkezinin yakınındaki tepeleri içine alır. Alanın batı kısmında kermes meşesi ve dağ bozkırı özelliğindeki tepeler uzanır ve bu tepeler birbirinden Afrin Çayı'nın kollarıyla ayrılır. Kısmen açılmış meşe toplulukları karakteristik olarak kireçtaşı düzlükleri ve tepelerinin aralarında uzanır. Alanın doğu kısmı ise fıstık bahçeleri ve yer yer ağaçlandırma alanları ile kaplıdır. ÖDA'nın kuzeydoğusundan Fırat Nehri'nin kolları olan Çanakçı ve Bozaltı dereleri doğar.

Alanın güneyinde yer alan Dumalık ve Işık köyleri kuş gözlemcilerinin yoğun olarak uğradığı bir bölgedir.

■ **Habitatlar**: Akdeniz ve İran-Turan bitki coğrafyasının buluşma noktasında yer alan ÖDA'da Akdeniz elemanlarının baskın olduğu benzersiz bir bitki topluluğu görülür. Kermes meşesi çalılık ve seyrek ormanları, engebeli kireç kayaları üzerinde uzanan dağ bozkırları, tarım alanları ve bahçeler ÖDA'daki temel yaşam ortamlarıdır. Özellikle alanın batı kısmı doğal bitki örtüsünü büyük ölçüde koruyabilmiştir.

■ **Türler**: ÖDA, bitki ve kelebek türleri açısından Güneydoğu'daki en zengin alanlardan biridir. *Corydalis henrikii*, *Hesperis trullata* ve *Satureja aintabensis* yalnız bu alanda yaşayan ve nesli dünya ölçeğinde tehlike altında olan bitki türleridir. Öte yandan, Türkiye'ye endemik kelebek türlerinden çok gözülü teresya (*Polyommatus theresiae*) için Yeşilce en önemli yaşam alanlarından biridir.

Yeşilce ÖDA'sı, çizgili sırtlanın (*Hyaena hyaena*) Türkiye'deki önemli yayılış alanlarından biridir. Alandaki engebeli ve meşelik kireçtaşı kayalıkları bu tür için önemli bir barınak oluşturmaktadır. Bölgesel ölçekte korunması gereken boz çinte (*Emberiza cineracea*) ve kızılca kuyrukkakan (*Oenanthe xanthopyrma*) ÖDA kriterlerini sağlayan ve alanı çok sayıda gözlemcinin ziyaret etmesine neden olan kuş türleridir.

■ **Alan Kullanımı**: Alanda fıstık yetiştiriciliği, kuru tarım ve hayvancılık yapılır. Bölgede yoğun olarak kireç ocakları ve mıcır üretim tesisleri bulunur.

■ **Tehditler**: ÖDA'nın kuzey sınırındaki Pazarcık ilçesi Çöçelli - Yelliyurdere mevkiine üç kilometre arayla birer çimento fabrikası yapımı planlanmaktadır. Çimento hammaddesi elde etmek amacıyla ÖDA içindeki tepelere taş ocakları kurulacaktır. Kireç ve mıcır ocakları, kermes meşesi ile kaplı alanların fıstık bahçelerine dönüştürülmesi ve yasadışı avcılık alanındaki diğer tehditlerdir.

■ **Koruma Çalışmaları**: Pazarcık ilçesi yöre halkı, çimento fabrikalarının yapılmasını durdurmak amacıyla resmi girişimlerde bulunmaktadır. Çöçelli köyü sakinleri, bu konuda hem yerel hem de ulusal imza kampanyası başlatmıştır.

Kızılca kuyrukkakan (*Oenanthe xanthopyrma*) © Soner Bekir

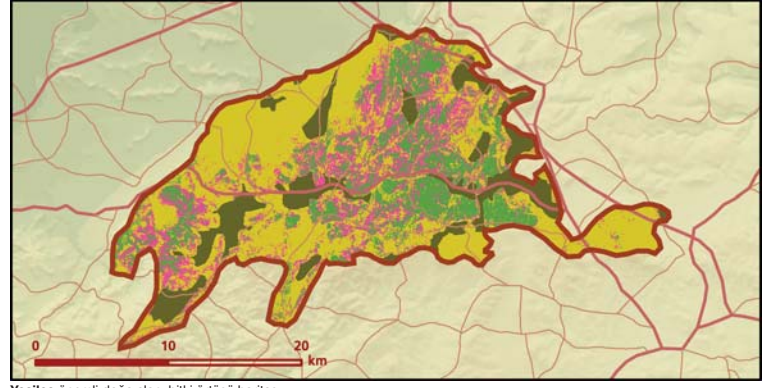
■ **Yerel İlgili Sahipleri**

Gaziantep İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Gaziantep Üniversitesi Çevre Topluluğu (GÖÇET), Çöçelli Köyü Muhtarlığı.

■ **Dicle Tuba Kılıç, Burcu Meltem Arık**

Yeşilce önemli doğa alanı topografya haritası

Yeşilce önemli doğa alanı bitki örtüsü haritası

Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
 <i>Centaurea haussknechtii</i>	1	0	-	CR	Var	A1, A2
<i>Centaurea sclerolepis</i>	1	0	-	VU	Var	A1, A2
<i>Corydalis henrikii</i>	1	1	-	EN	Var	A1, A2
<i>Cousinia aleppica</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Echinops vaginatus</i>	1	0	-	EN	Var	A1, A2
<i>Hesperis pulmonarioides</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Hesperis trullata</i>	1	1	-	EN	Var	A1, A2
<i>Hypericum cardiophyllum</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Satureja aintabensis</i>	1	1	-	CR	Var	A1, A2
<i>Symphytum aintabicum</i>	1	0	-	VU	Var	A1, A2
 <i>Emberiza cineracea</i>	0	0	NT	(NT)	20-30 Çift (Üreme)	C1
<i>Lanius collurio</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Oenanthe xanthopyrmyna xanthopyrmyna</i>	0	0	LC	VU	20 Çift (Üreme)	B1, C1
<i>Pterocles orientalis</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
 <i>Hyaena hyaena</i> - Orta Doğu	0	0	NT	(EN)	Var	B1, C1
 <i>Lacerta cyanisparsa</i>	0	0	-	LC	Var	A2, A4, C1
<i>Testudo graeca</i>	0	0	VU	NT	Var	A1, C1
 <i>Glaucopteryx alexis</i> - Anadolu	0	0	-	VU	Var	B1
<i>Melanargia titea</i> - Doğu Akdeniz	0	0	-	EN	Var	B1, C1
<i>Polyommatus theresia</i>	1	0	-	-	Var	A2, A4, C1
<i>Pseudophilotes bavius</i> - Anadolu	0	0	-	EN	Var	B1, C1

Yeşilce © Bahtiyar Kurt

Centaurea haussknechtii © A. Selçuk Ertekin

Araban Tepeleri

GDA002
Korumaya Bağımlı
Aynı (0)

Küçük kerkenez (*Falco naumanni*) © Melih Özбек

Yüzölçümü : 18858 ha
Boylam : 37,47°D
Enlem : 37,47°K
Koruma Statüleri : Yok

Yükseklik : 570 m - 1107 m
İl(ler) : Gaziantep, Adıyaman, Kahramanmaraş
İlçe(ler) : Araban, Besni, Pazarcık

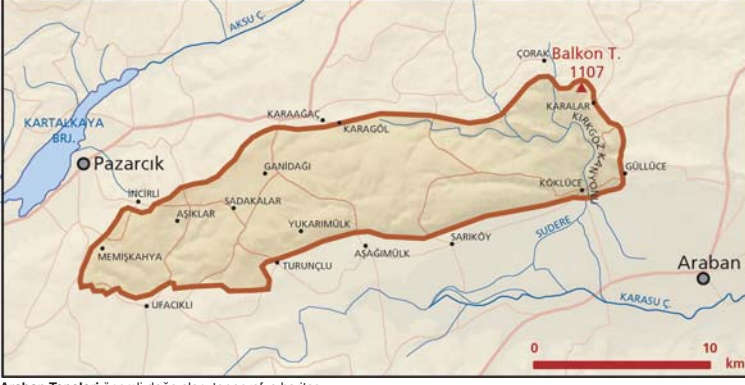
- **Alanın Tanımı:** ÖDA, Gaziantep, Adıyaman ve Kahramanmaraş sınırında, doğu-batı doğrultusunda uzanan alçak tepelerden oluşur. Güneyde Karasu Deresi, kuzeybatıda Aksu Çayı ve çayın üzerindeki Kartalkaya Baraj Gölü ile sınırlıdır. Fırat Nehri'nin küçük kollarından biri olan Karasu Deresi ve kolları, içinde sarp kayalıkların uzandığı dar vadiler oluşturur. Geniş dağ bozkırlarından oluşan ÖDA'nın orta kısmında yer yer bodur meşe toplulukları görülür. Alandaki Köklüce Kanyonu kuş türlerinin yaygın olarak bulunduğu bir yerdir.
- **Habitatlar:** Tepelerde dağ bozkırları hâkimdir. Orta kesimlerinde ise yer yer bodur meşe topluluklarına rastlanır. Alandaki vadilerde kuş türlerinin üremesine elverişli sarp kayalıklar bulunur. Özellikle Köklüce Kanyonu'nun tabanında ince bir şerit halinde sucül bitki toplulukları uzanır.
- **Türler:** Alan ülkemize endemik ve tehlike altındaki *Astragalus akmanii* adlı geven türünün yaşadığı önemli alanlardan biridir. Köklüce Kanyonu'ndaki mağaralarda büyük bir küçük ebabil (*Apus affinis*) kolonisi bulunmaktadır. ÖDA kriterlerini sağlamamakla birlikte, küçük kerkenez (*Falco naumanni*), kızıl şahin (*Buteo rufinus*) ve küçük akbaba (*Neophron percnopterus*) alanda üremektedir. Araban tepeleri, *Lacerta cyanisparsa* adlı kertenkele için dünya ölçeğinde önemli bir yaşam alanıdır.
- **Alan Kullanımı:** Alanda yoğun olarak küçükbaş hayvancılık yapılır. Köklüce Kanyonu yazın piknik ve yüzmeye amaçlı kullanılmaktadır. Ayrıca bu alanda Gaziantep Üniversitesi Dağcılık Kulübü temel dağcılık eğitimleri yapmaktadır. Kaya tırmanışı ve kuş gözlem faaliyetleri için elverişli bir yerdir.
- **Tehditler:** Alan üzerindeki en ciddi tehdit DSİ'nin Köklüce Kanyonu üzerinde kurmayı planladığı sulama barajı projesidir. Bu projenin gerçekleşmesi halinde vadideki yarlarda üreyen türler zarar görecektir. Alanda az sayıda kalmış olan ağaçlar yasadışı kesilmektedir.
- **Koruma Çalışmaları:** Bilinen bir koruma çalışması bulunmamaktadır.

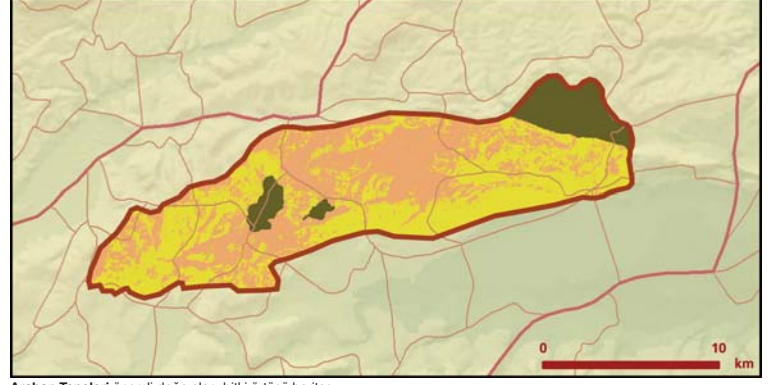
Küçük ebabil (*Apus affinis*) © Özkan Üner

■ **Yerel İlgili Sahipleri**
Adıyaman Valiliği, Gaziantep Valiliği, Kahramanmaraş Valiliği, Araban Kaymakamlığı, Pazarcık Kaymakamlığı, Araban Belediyesi, Pazarcık Belediyesi, Gaziantep Üniversitesi Dağcılık Kulübü.

■ **Emel Akdoğan**

Araban Tepeleri önemli doğa alanı topografya haritası

Araban Tepeleri önemli doğa alanı bitki örtüsü haritası

Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
 <i>Astragalus akmanii</i>	I	0	-	CR	Var	A1, A2
 <i>Apus affinis</i> - Anadolu	0	0	LC	EN	50 Çift (Üreme)	B1, B3, C1, C3
 <i>Lacerta cyaniparsa</i>	0	0	-	LC	Var	A2, A4, C1

Kızıl şahin (*Buteo rufinus*) © Soner Bekir - DoğaBel

Adıyaman - Gölbaşı Gölleri

GDA003
İzlenmesi Gerekli
Gerileme (-1)

Brachythemis fuscopallata © Jean Pierre Boudot

Yüzölçümü : 6717 ha
Boylam : 37,58°D
Enlem : 37,76°K
Koruma Statüleri : Yok

Yükseklik : 870 m - 1170 m
İl(ler) : Adıyaman
İlçe(ler) : Gölbaşı

- **Alanın Tanımı:** ÖDA, Adıyaman'ın Gölbaşı ilçe merkezinin güneybatı ve kuzeydoğu ekseninde ve Malatya – Kahramanmaraş yolunun batı hattı boyunca uzanır. Alanda üç tatl su gölü bulunur. Bu göller Aksu Çayı tarafından oyulmuş vadinin kuzey ucunda yer alır. Göllerin etrafı alçak tepelerle çevrilmiştir. İnekli ve Azaplı gölleri su kontrol noktalarıyla debisi ayarlanan bir kanal aracılığıyla birbirlerine bağlıdır. Üçüncü göl ise Gölbaşı ilçe merkezinin hemen kuzeyinde yer alır. Yoğun yağış alan yıllarda göllerin su seviyesi artar ve göller taşkın alanları ile geçici olarak birleşir.
- **Habitatlar:** ÖDA'daki göller ıslak çayırlar ve sık sazlıklarla çevrilidir. Dere vadisinin kuru bölgelerinde kavak toplulukları ve tarım alanları göze çarpar. Daha dış kısımlarda ise fıstık ve meyve bahçeleri bulunur. ÖDA'yı çevreleyen tepeler kısmen meşe çalılıklarıyla kaplıdır. Kuru dere yatakları ve alçak kayalıklar bölgesel olarak sık bitki örtüsü barındırır.
- **Türler:** Alanda üreyen on bir tür su kuşu ÖDA kriterlerini bölgesel ölçekte sağlamaktadır. ÖDA, bunların arasında yer alan tumanın (*Grus grus*) dünyadaki en güney üreme alanlarından biridir. Nesli dünya ölçeğinde tehlike altında olan *Brachythemis fuscopallata* adlı kızböceği alana ÖDA statüsü kazandıran en önemli türlerden biridir.
- **Alan Kullanımı:** Bölgede yoğun küçükbaş ve büyükbaş hayvan yetiştiriciliği yapılır. İnekli ve Azaplı göllerinde balıkçılık yapılmakla birlikte kirlenme nedeniyle Gölbaşı Gölü'nde son yıllarda balıkçılık yapılamamaktadır. Buğday, mercimek ve arpa alanda en çok ekilen tarımsal ürünlerdir. Göllerin arasındaki kanal sistemi aracılığıyla bölgedeki su seviyesi kontrol edilmektedir.
- **Tehditler:** Bölgede tarımsal üretimin artması kirlilikle ilgili sorunları da beraberinde getirmiştir. Aşırı otlatma özellikle köylerin civarındaki bitki örtüsünün zarar görmesine yol açmakta ve alanı erozyona açık bir hale getirmektedir. Sulak alanın nispeten kuru bölgelerinde sazlıklar kontrolsüz bir biçimde yayılmaktadır. Bu durumun sazlıklar ve çevresindeki çayır alanlarında yuvalayıcı kuş türlerine zarar verdiği tahmin edilmektedir.

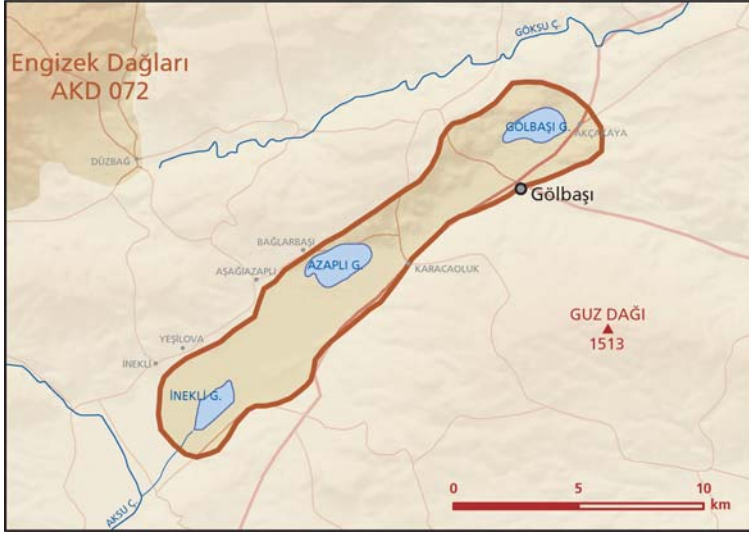
- **Koruma Çalışmaları:** Alanda bilinen bir koruma çalışması yoktur. Ancak GAP idaresinin 2004 yılında GAP bölgesinin biyolojik çeşitliliğinin değerlendirilmesi hakkında hazırladığı raporda ÖDA için koruma amaçlı yönetim planının hazırlanması önerilmiştir.

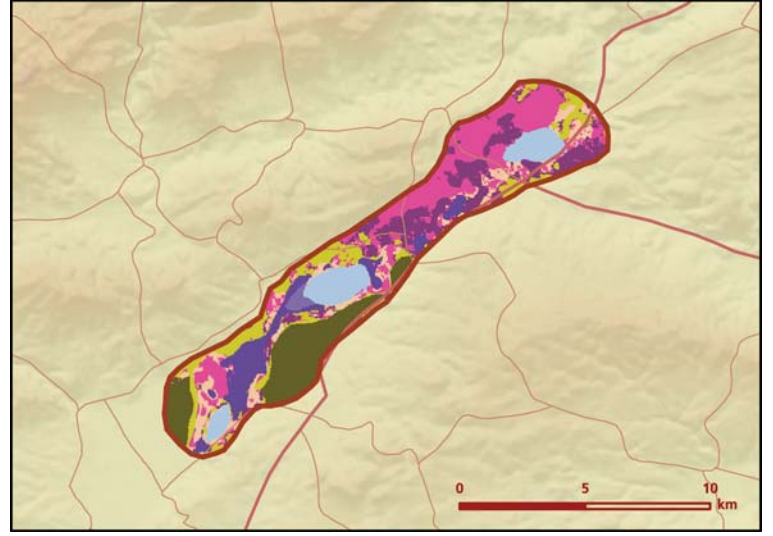
Gölbaşı Gölleri © Hillary Welch, Geoff Welch

- **Yerel İlgili Sahipleri**
Adıyaman Valiliği, Adıyaman İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Adıyaman Çevre Koruma Vakfı, Gölbaşı Kaymakamlığı, Gölbaşı Belediyesi.

- Hillary Welch, Geoff Welch

Adiyaman - Gölbaşı Gölleri önemli doğa alanı topografya haritası

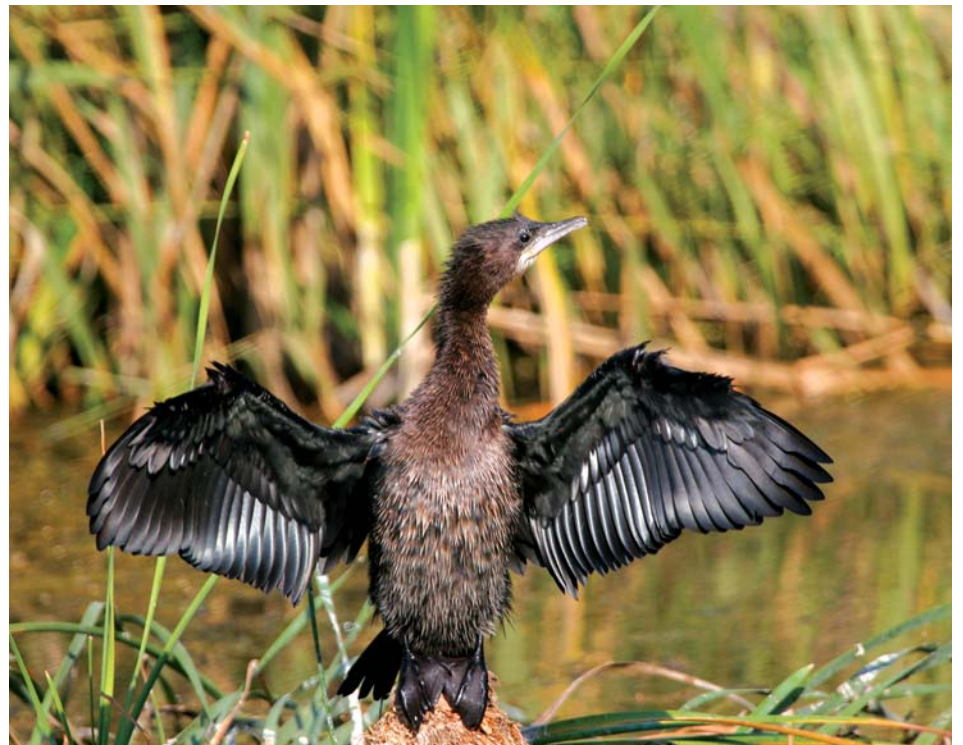

Adiyaman - Gölbaşı Gölleri önemli doğa alanı bitki örtüsü haritası

Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
 <i>Exoacantha heterophylla</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
 <i>Ardeola ralloides</i> - Avrupa ve Akdeniz	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Aythya nyroca</i> - D. Avrupa ve Akdeniz	0	0	NT	VU	5-10 Çift (2001 Üreme)	B1, CI
<i>Ceryle rudis</i> - Anadolu	0	0	LC	CR	1-2 Çift (1999 Üreme)	B1, CI
<i>Chlidonias hybrida</i> - D. Avrupa ve D. Akdeniz	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Ciconia ciconia</i> - Doğu Avrupa	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Circus aeruginosus</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Circus pygargus</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Grus grus</i> - Anadolu ve Karadeniz	0	0	LC	(EN)	1 Çift (2001 Üreme)	B1, CI
<i>Himantopus himantopus</i> - D. Avrupa ve D. Akdeniz	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Ixobrychus minutus</i>	0	0	LC	LC	20-30 Çift (Üreme)	CI
<i>Phalacrocorax pygmeus</i> - GD. Avrupa ve Türkiye	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
 <i>Melanargia titea</i> - Doğu Akdeniz	0	0	-	EN	Var	B1, CI
 <i>Brachythemis fuscopalliata</i>	0	0	VU	VU	Var	A1, CI

Küçük balaban (*Ixobrychus minutus*) © Murat Bozdoğan

Küçük Karabatak (*Phalacrocorax pygmeus*) © Kazım Çapacı

Elbeyli

GDA004

İzlenmesi Gerekli
Gerileme (-1)

Tosbağa (*Testudo graeca*) © Cüneyt Oğuztüzün

Yüzölçümü : 2287 ha

Boylam : 37,46°D

Enlem : 36,65°K

Koruma Statüleri : Yok

Yükseklik : 490 m - 550 m

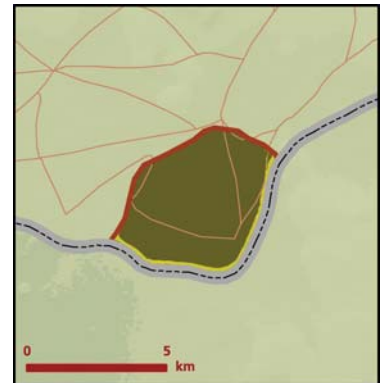
İl(ler) : Kilis

İlçe(ler) : Kilis merkez, Elbeyli

- **Alanın Tanımı:** Suriye sınırındaki ÖDA, doğu ve batıda 600 - 700 metre arası tepelerle çevreli Kilis Ovası'nın en önemli yüzey suları, kuzeyden gelen Sınnap Suyu ve platonun güney kısmından doğarak güneydoğuya doğru akan Akpınar Deresi'dir. Alanın tamamı killi ve kumlu topraklardan oluşan tarım alanlarıyla kaplıdır. Elbeyli ilçe merkezi ÖDA'nın kuzey sınırında yer alır.
- **Habitatlar:** Ovada yoğun olarak tahıl tarımı yapılır. Bunun yanı sıra yerleşim yerlerinin yakınında kavaklık ve koruluk alanlar görülür. Alanda ayrıca kopuk ve küçük mera alanları bulunur.
- **Türler:** Sadece Türkiye ve Suriye'de bulunan ve nesli dünya ölçeğinde tehlike altındaki altın avurtlağın (*Mesocricetus auratus*) bilinen dünya dağılımının önemli bir kısmı ÖDA'nın sınırları içinde yaşar. Türkiye'de sadece Kilis'te kaydedilmiş ve bölgesel ölçekte nesli tehlike altındaki tombul keler (*Stenodactylus grandiceps*) de ÖDA'da yaşamaktadır.
- **Alan Kullanımı:** Alanda yaygın olarak kuru tarım yapılır. Buğday ve mercimek en çok yetiştirilen ürünlerdendir.
- **Tehditler:** Sulama projeleri, yoğun tarımsal ilaç ve gübre kullanımı bölgedeki avurtlak popülasyonunu tehdit etmektedir.
- **Koruma Çalışmaları:** Alanda bilinen bir koruma çalışması yoktur.

Elbeyli önemli doğa alanı topografya haritası

Elbeyli önemli doğa alanı bitki örtüsü haritası

Yerel İlgili Sahipleri

Kilis Valiliği, Kilis İl Çevre Orman Müdürlüğü, Kilis Belediyesi, Elbeyli Belediyesi, Elbeyli Kaymakamlığı.

Süreyya İsfendiyaroğlu

Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
 <i>Melanocorypha calandra</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
 <i>Mesocricetus auratus</i>	0	0	EN	VU	Var	A1, A2, CI
 <i>Stenodactylus grandiceps</i> - Kilis	0	0	-	LC	Var	B2, CI
<i>Testudo graeca</i>	0	0	VU	NT	Var	A1, CI

Boğmıklı toygar (*Melanocorypha calandra*) © Melih Özбек

Altın avurtlak (*Mesocricetus auratus*) © Şafak Bulut

Tombul keler (*Stenodactylus grandiceps*) © Bayram Göçmen

Güney Fırat Vadisi ve Birecik Bozkırları

GDA005

Çok Acil
Gerileme (-2)

Kelaynak (*Geronticus eremita*) © Cüneyt Oğuztüzün

Yüzölçümü : 210110 ha
Boylam : 38,04°D
Enlem : 37,27°K
Yükseklik : 330 m - 800 m
İl(ler) : Adıyaman, Gaziantep, Şanlıurfa
İlçe(ler) : Adıyaman, Besni, Bozova, Araban, Halfeti, Yavuzeli, Birecik, Nizip
Koruma Statüleri : Doğal sit alanı

■ **Alanın Tanımı:** ÖDA, Fırat Vadisi'nin Atatürk Barajı ile Birecik ilçesi arasında kalan kısmı ile bu vadinin doğusundaki yarı çöl ve bozkırlardan oluşur. Genişliği kimi zaman 100 m'yi bulan ve yer yer menderesler çizen Fırat Vadisi Türkiye'nin tür çeşitliliği bakımından en zengin akarsu sistemlerinden biridir. Halfeti'nin kuzeyinde Fırat'ın oluşturduğu dik yarlar uzanır. ÖDA'nın güney kesiminde ise Güney Fırat Vadisi'nin önemli bir kısmını sular altında bırakan Birecik Barajı bulunmaktadır. Kelaynak Üretim İstasyonu Birecik ilçesinin kuzey sınırında yer alır.

■ **Habitatlar:** ÖDA, Fırat nehir ekosistemi ve baraj gölü, yarıçöl ve bozkır alanları, fıstık bahçeleri, kuru tarım alanları ve nehir kenarında az miktarda kalan galeri ormanlarından oluşur. Birecik yarı çöl ve bozkırları, daire şeklindeki hafif eğimli kireçtaşı tepelerinin üzerinde uzanır. Bölgede az sayıda kalmış olan Fırat kavağının (*Populus euphratica*) en iyi korunmuş toplulukları Birecik ilçesindeki doğal sit alanında yaşamaktadır.

■ **Türler:** Yarı çöl biyomu türlerinin Türkiye'de en iyi temsil edildiği alandır. Özellikle kuş, sürüngen ve memeli çeşitliliği açısından Güneydoğu'daki en zengin ÖDA'dır.

Cousinia biraectensis bitkisinin dünyadaki tek yayılış alanı ÖDA'nın güney kısmındaki bozkırlardır.

Birecik Barajı nedeniyle nüfusu azalmış olan ve nesli dünya ölçeğinde tehlike altındaki Fırat kaplumbağası (*Rafetus euphraticus*), nehrin sığ ve yavaş akan alanlarında az sayılda yaşamaya devam etmektedir. Dar yayılışlı sürüngen türlerinden biri olan sivri burun yılan (*Rhinotyphlops episcopusun*) Türkiye'de sadece bu alanda kaydedilmiştir. Türkiye'de çok az yerde bulunan çöl varanı (*Varanus griseus*) ÖDA'da üremektedir.

Birecik'te nesli dünya ölçeğinde tehlike altında olan kelaynakların (*Geronticus eremita*) yarı doğal üreme kolonisi bulunmaktadır. ÖDA, çölkoşarının (*Cursorius cursor*) Türkiye'deki tek kesin olarak bilinen tek üreme alanıdır. Türkiye'de çok az noktadan kaydedilmiş çizgili ishakkuşu (*Otus brucei*) Birecik'teki yaşlı Fırat kavaklarında yuvalamaktadır. Çöl toygarı (*Ammomanes deserti*) ve kıkıyruklu bağırtaç (*Pterocles alchata*) alandaki diğer nadir kuş türlerindedir. Halfeti bölgesindeki dik yarlarda tavşancıl (*Hieraaetus fasciatus*) gibi nadir yırtıcı türleri üremektedir.

Alanın bölgesel ölçekte ÖDA kriterlerini sağlamasına neden olan memeli türleri arasında çizgili sırtlan (*Hyaena hyaena*) bulunmaktadır. Çıplak karınlı türbe yarasasının (*Taphozous nudiventris*) Türkiye'deki tek yaşam alanı Birecik bozkırlarıdır.

■ **Alan Kullanımı:** ÖDA'da yoğun olarak fıstık yetiştiriciliği, kuru tarım ve az miktarda küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Fırat Nehri'nin sığ kısımlarında çakıl ocakları bulunmaktadır. Alandaki turizm faaliyetleri, Kelaynak Üretim İstasyonu ve Halfeti'ye düzenlenen günübirlik gezilerden oluşmaktadır. Ancak son yıllarda alanın turizm potansiyelini artırmak amacıyla Birecik ve Halfeti'de çeşitli altyapı çalışmaları yapılmaktadır. ÖDA, yerli ve yabancı kuş gözlemcileri tarafından özellikle bahar aylarında yoğun olarak ziyaret edilmektedir.

■ **Tehditler:** 2000'li yılların başında ÖDA'nın büyük kısmı Birecik Barajı'nın yapımı nedeniyle yok olmuştur. Alan üzerindeki en ciddi güncel tehdit, yarı çöl ve bozkır alanları üzerinde açılan yeni tarım alanlarıdır. Bir diğer önemli tehdit ise tarım ilaçlarının aşırı ve yanlış kullanımınıdır. Bu durum nesli dünya ölçeğinde tükenmek üzere olan kelaynaklar başta olmak üzere pek çok bozkır türü için ciddi bir tehdit oluşturmaktadır.

Fırat Nehri üzerinde faaliyet gösteren çakıl ocakları, alanın doğal balık türlerini tehdit eden kültür balıkçılığı, kuş ve memeli türlerine yönelik yasadışı avcılık ve Fırat kavağının bilinçsiz kesimi ÖDA'daki diğer tehditlerdir.

■ **Koruma Çalışmaları:** Çevre ve Orman Bakanlığı - Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ve Doğa Derneği, kelaynakların korunması, sağlıklı bir nüfus oluşturmaya ve tanıtımına ilişkin 2003 yılından bu yana ortaklaşa çalışmaktadır. 2005 yılında Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ve Doğa Derneği işbirliğiyle Kelaynak Üretim İstasyonu Ziyaretçi Merkezi'nde ziyaretçilere sunulan imkânlar geliştirilmiştir. Doğa Derneği; İngiltere Çevre Departmanı, Gıda ve Birecik Köy İşleri Kurumu'nun (DEFRA) ve BirdLife Fransa'nın (LPO) desteği ve Birecik Kaymaklığı ile Belediyesi'nin katkılarıyla 2005 yılından bu yana bölge okullarında doğa eğitimi konusunda kapasite artırımı çalışmaları yürütmekte ve doğa dostu turizm altyapısının oluşturulması için bir dizi çalışma sürdürmektedir.

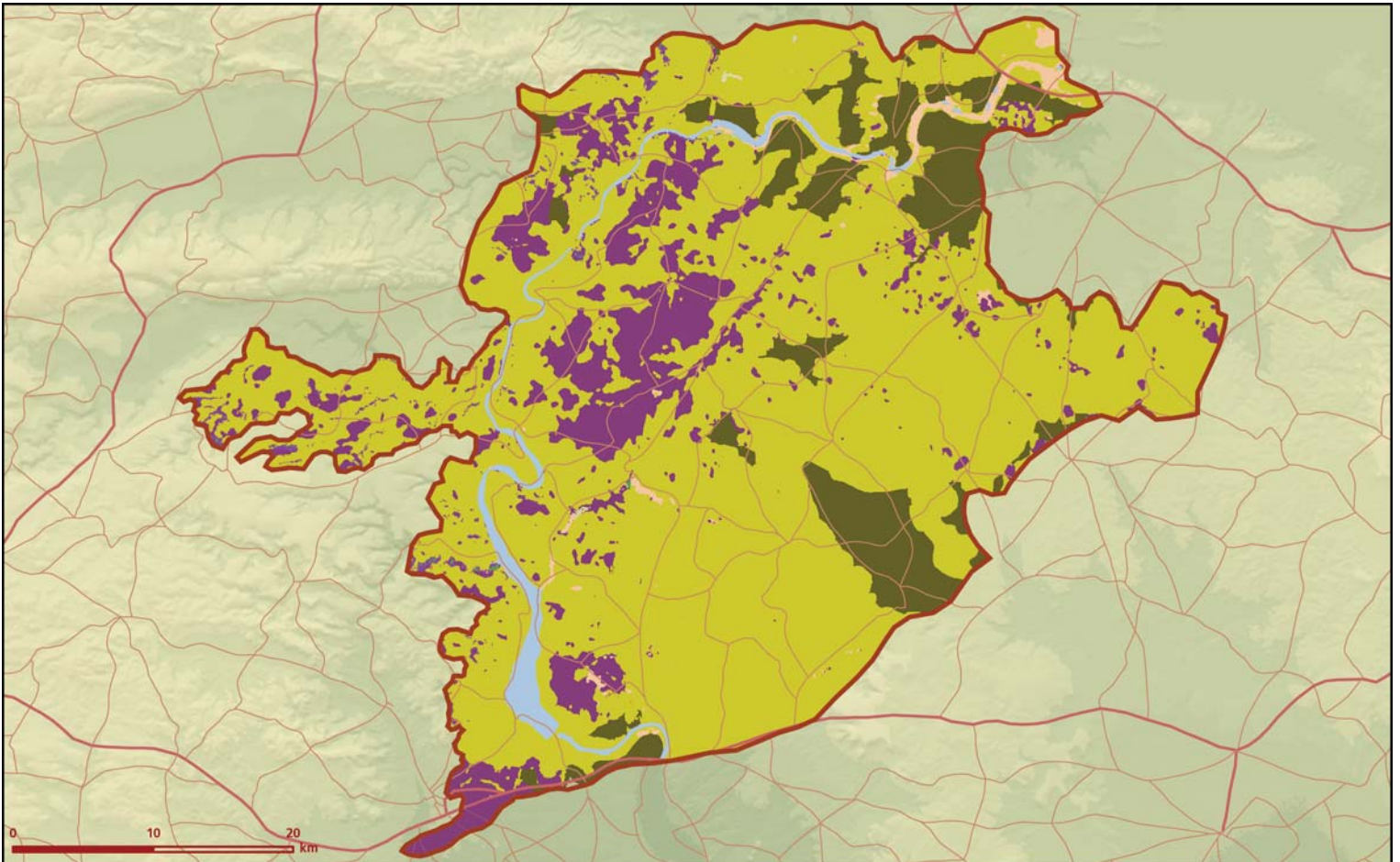
■ Yerel İlgili Sahipleri

Doğa Derneği, Birecik Kaymaklığı, Birecik Belediyesi, Birecik Milli Parklar Kelaynak Üretim İstasyonu, Şanlıurfa Milli Parklar Müdürlüğü, Birecik İlçe Jandarma Komutanlığı, Birecik Kuş Gözlem Topluluğu.

■ I. Turan Çetin

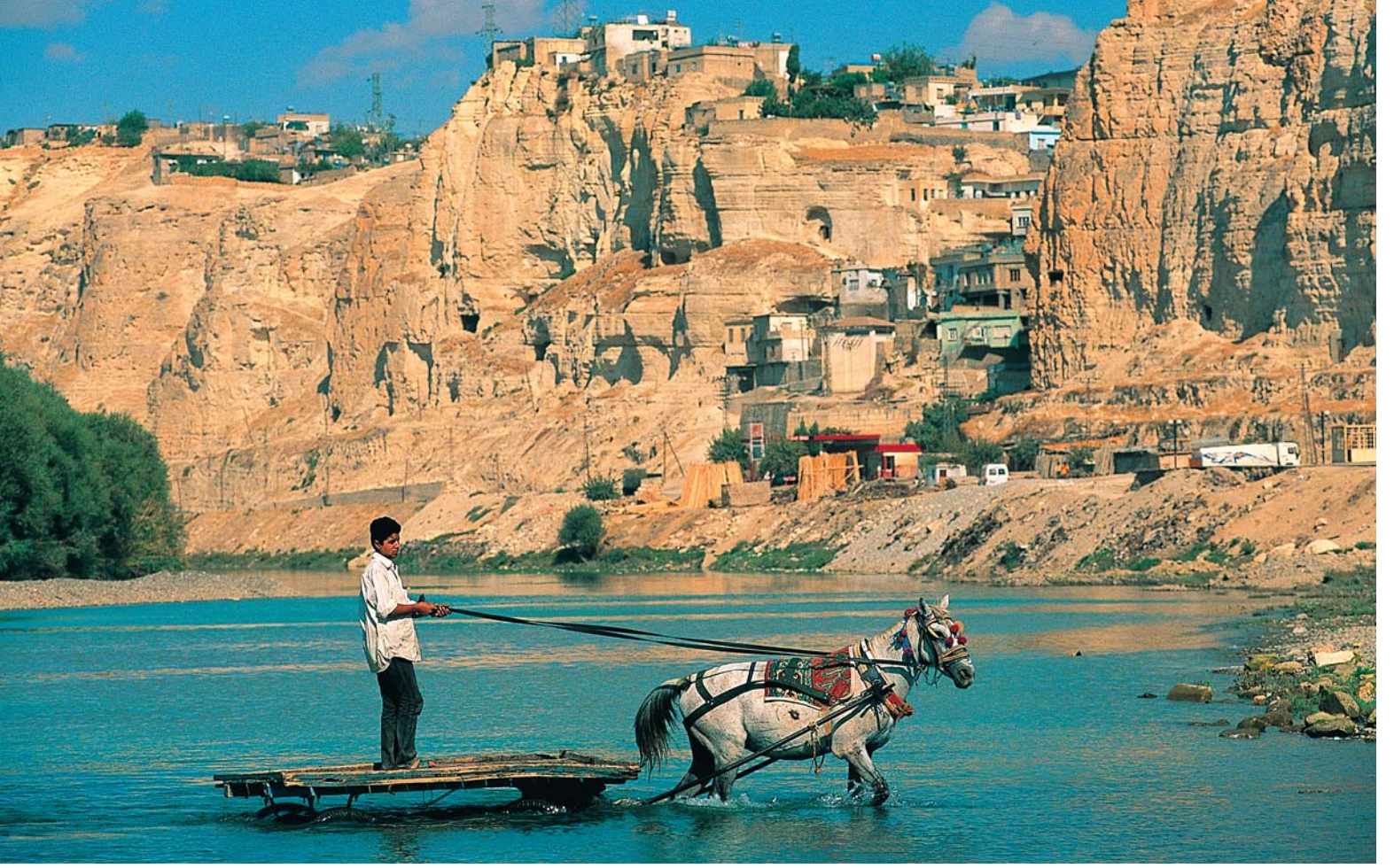

Güney Fırat Vadisi ve Birecik Bozkırları önemli doğa alanı topografya haritası

Güney Fırat Vadisi ve Birecik Bozkırları önemli doğa alanı bitki örtüsü haritası

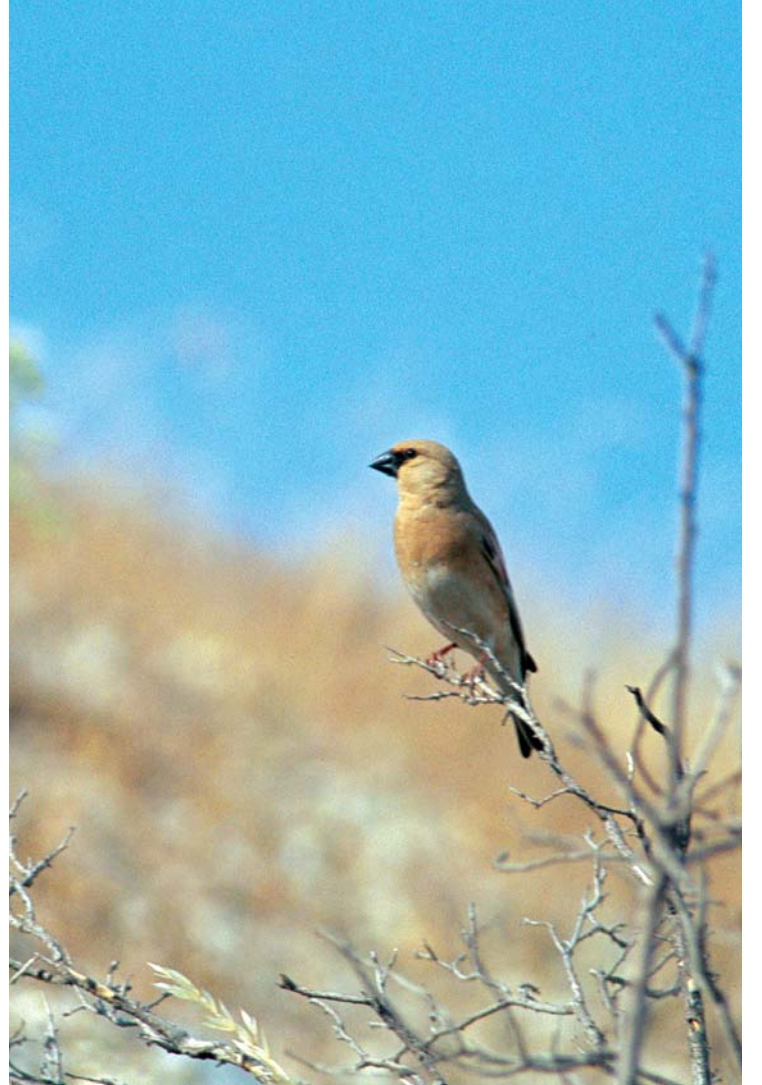
Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
 <i>Cousinia biraecikensis</i>	1	1	-	CR	Var	A1, A2
<i>Euphorbia fistulosa</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Galium scopulorum</i>	1	0	-	VU	Var	A1, A2
<i>Linum mucronatum ssp. orientale</i>	0	0	-	VU	Var	B1, B2
<i>Scilla mesopotamica</i>	1	0	-	DD	Var	A2
<i>Vicia aintabensis</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Viola pentadactyla</i> - Anadolu	0	0	-	VU	Var	B1
 <i>Ammomanes deserti</i>	0	0	LC	(LC)	5 Çift (Üreme)	CI
<i>Anthus campestris</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Apus affinis</i> - Anadolu	0	0	LC	EN	150 Çift (Üreme)	B1, B3, CI, C3
<i>Bubo bubo</i>	0	0	LC	LC	4 Çift (Üreme)	CI
<i>Bucanetes githagineus</i>	0	0	LC	LC	5-20 Çift (Üreme)	CI
<i>Burchinus oedicnemus</i> - Doğu Avrupa	0	0	LC	VU	Nadir (Üreme)	B1, CI
<i>Calandrella brachydactyla</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Emberiza cineracea</i>	0	0	NT	(NT)	50 Çift (2001 Üreme)	CI
<i>Falco peregrinus</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Geronticus eremita</i> - Orta Doğu	0	0	CR	CR	86 Birey (2005 Üreme)	A1, A3, B1, B3, CI, C3
<i>Hieraaetus fasciatus</i> - Akdeniz	0	0	LC	EN	1 Çift (Üreme)	B1, CI
<i>Lanius minor</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Melanocorypha calandra</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Neophron percnopterus</i> - Avrupa	0	0	LC	EN	Var (Üreme)	B1, CI
<i>Otus brucei</i>	0	0	LC	(LC)	1-5 Çift (Üreme)	CI
<i>Pterocles alchata</i>	0	0	LC	LC	20-30 Çift (2000 Üreme)	CI
<i>Pterocles alchata</i>	0	0	LC	LC	Nadir (Üreme)	CI
<i>Pterocles orientalis</i>	0	0	LC	LC	Nadir (2005 Üreme)	CI
<i>Sterna hirundo</i> - Güney Avrupa	0	0	LC	LC	Nadir (Üreme)	CI
 <i>Caracal caracal</i> - Orta Doğu	0	0	LC	(EN)	Var	B1, CI
<i>Hyaena hyaena</i> - Orta Doğu	0	0	NT	(EN)	Var	B1, CI
<i>Myotis myotis</i>	0	0	NT	LC	Var	CI
<i>Otonycteris hemprichii</i> - Orta Doğu	0	0	LC	(VU)	Var	B1, CI
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	0	0	NT	NT	Var	CI
<i>Tadarida teniotis</i> - Orta Doğu-Kafkaslar	0	0	LC	LC	Var	B3, CI
<i>Taphozous nudiventris</i> - Orta Doğu	0	0	LC	(VU)	Var	B1, CI
 <i>Asaccus elisae</i> - Güneydoğu Anadolu	0	0	-	LC	Var	B2, CI
<i>Mauremys caspica</i>	0	0	-	LC	Var	CI
<i>Rafetus euphraticus</i>	0	0	EN	EN	Var	A1, CI
<i>Rhinotyphlops episcopus</i>	1	1	-	DD	Var	A2, A4, CI
<i>Varanus griseus</i> - Orta Doğu	0	0	-	(EN)	Var	B1, CI
 <i>Archon apollinus</i> - Anadolu	0	0	-	EN	Var	B1, CI
<i>Melanargia titea</i> - Doğu Akdeniz	0	0	-	EN	Var	B1, CI
<i>Tomares callimachus</i> - Doğu-Güneydoğu Anadolu	0	0	-	EN	Var	B1, CI
 <i>Brachythemis fuscipallata</i>	0	0	VU	VU	Var	A1, CI
<i>Lindenia tetraphylla</i>	0	0	-	-	Var	CI

Birecik © Fatih Pinar

Çölkoşanı (*Cursorius cursor*) © Kazım Çapaç

Boz alamecek (*Rhodospiza obsoleta*) © Soner Bekir

Karkamış

GDA006

Çok Acil
Gerileme (-1)

Fırat kaplumbağası (*Rafetus euphraticus*) © Cüneyt Oğuztüzün

Yüzölçümü : 16061 ha
Boylam : 38,00°D
Enlem : 36,93°K
Koruma Statüleri : Yok

Yükseklik : 325 m - 565 m
İl(ler) : Gaziantep, Şanlıurfa
İlçe(ler) : Birecik, Nizip, Karkamış

■ **Alanın Tanımı**: ÖDA, Birecik ilçesinin güneyine doğru Fırat Nehri boyunca Suriye sınırına kadar uzanır. Alanı batıda Gaziantep ilinin Nizip ilçesi sınırlar. ÖDA içerisinde sulakalan ve bozkırlar olmak üzere iki temel yaşam alanı yer alır. Birecik'ten Suriye'ye doğru Karkamış Barajı'na dönüşen nehir ekosistemi, yer yer sazlıklar ve subasar ağaç toplulukları ile kaplıdır.

Nehir vadisinin güney kesiminde Fırat'ın oluşturduğu kanyonlar bulunmaktadır. ÖDA'nın doğu bölgesinde ise bozkır ve yarı çöl alanları bulunur.

■ **Habitatlar**: Fırat Nehri yatağı boyunca subasar ağaç toplulukları ve sazlıklar bulunur. Sazlıklar ve ağaç toplulukları yer yer kuşlar için çok değerli olan adacıklara dönüşmüştür. Fırat Nehri üzerindeki en iyi korunmuş nehir ekosistemi ÖDA'nın sınırları içinde yer alır.

Özellikle Suriye sınırına yakın bölgelerde Fırat kavaklarının (*Populus euphratica*) genç bireyleri geniş alanlar kaplar. Nehir vadisinin kıyı kesimi ise genişliği kimi zaman 500 metreye yaklaşan sazlıklarla kaplıdır. Fırat nehir yatağının doğusunda yarı çöl ve bozkır özelliği gösteren geniş alanlar bulunmaktadır. Bu bölge seyrek otsu bitkiler ve taşlık alanlarla kaplıdır.

■ **Türler**: Nesli dünya ölçeğinde tehlike altındaki Fırat kaplumbağası (*Rafetus euphraticus*) alanın güney ucu başta olmak üzere pek çok noktasında önemli sayılarda bulunur. ÖDA bu tür için muhtemelen Türkiye'deki en önemli yerlerden biridir. Leopar keleri (*Eublepharis angramainyu*) Türkiye'de yalnızca alanın doğusunda yer alan yarı çöl alanlarda yaşamaktadır.

Karkamış, son yıllarda yapılan kış ortası sokuşu sayımlarında Türkiye'de en çok sokuşunun sayıldığı ilk beş alandan biridir ve alanda düzenli olarak 20 binden daha çok sokuşu bulunmaktadır (en çok sayı 2005 yılındaki 118 bin 434 birey). Küçük karabatağın (*Phalacrocorax pygmeus*) Türkiye'deki en büyük üreme kolonilerinden biri alan sınırları içinde yer alır. Nesli dünya ölçeğinde tehlike altındaki yazördeği (*Marmaronetta angustirostris*) ÖDA'da az sayıda üremektedir. Çizgili ishakkuşu (*Otus brucei*), bozkır toyganı (*Ammomanes deserti*) ve alaca yalçapğını (*Ceryle rudis*) bölgede yuvalayan diğer nadir kuş türleri arasında yer almaktadır.

■ **Alan Kullanımı**: Bozkır ve yarı çöl alanlarda küçükbaş hayvancılık yapılmakta olup, hayvanlar düzensiz ve gelişmiş olarak otlatılmaktadır. Bunun yanında fıstık yetiştiriciliği başta olmak

üzere tarım, alandaki geçim kaynaklarının başında gelmektedir.

Alan kuş gözlemciliği için oldukça önemli bir bölgedir. Yerli ve yabancı gözlemciler özellikle bahar ve yaz aylarında nadir kuş türlerini izlemek için alanı ziyaret etmektedir. Göl alanında düşük miktarda balıkçılık yapılmaktadır.

■ **Tehditler**: Yakın gelecekte Karkamış Barajı yan duvarlarının (kuzey güney istikametinde uzanan) yenilenmesi ve su miktarının yükletilmesi planlanmaktadır. Suyun yükselmesi halinde kuşlar için önemli ağaç adacıkları ve sazlıklar yok olacaktır. Bu durum, özellikle bölgede üreyen ve alanı dinlenmek için kullanan kuşların sayılarında düşüşe neden olacaktır.

Çakıl ocakları bölgede gelişigüzel çalışmakta ve kum çıkarma alanlarını genişletmek için sazlıklar yok etmektedir. Devamlı olarak çakıl çıkarıldığı için nehrin doğal yapısında bozulmalar meydana gelmiştir. Alandaki bozkır ve yarı çöl habitatları plansız ve düzensiz fıstık yetiştiriciliğinden dolayı tehdit altındadır. Özellikle keklik ve ördek türlerine yönelik yasadışı avcılık türleri üzerindeki tehditlerden biridir.

■ **Koruma Çalışmaları**: Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Birecik Belediyesi, Birecik Kaymakamlığı ve Doğa Demeği Birecik bölgesinde birçok koruma çalışmasını ortaklaşa yürütmektedir. Bu kapsamda Mezra beldesinde doğa dostu turizmin altyapısını geliştirmeye yönelik bir dizi çalışma planlanmaktadır.

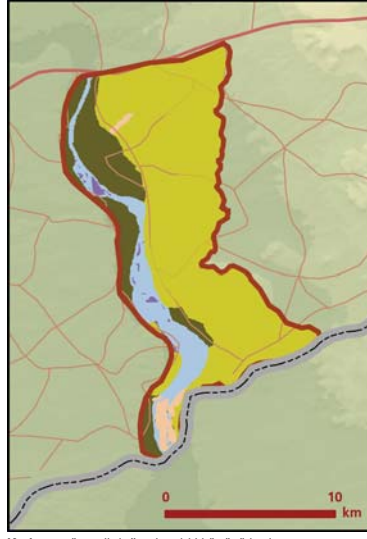
■ **Yerli İlgili Sahipleri**

Şanlıurfa İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Şanlıurfa Milli Parklar Müdürlüğü, Birecik Kaymakamlığı, Birecik Belediyesi, Birecik Jandarması, Mezra Belediyesi, Karkamış Kaymakamlığı, Karkamış Belediyesi.

■ **İ. Turan Çetin, Güben Eken**

Karkamış önemli doğa alanı topografya haritası

Karkamış önemli doğa alanı bitki örtüsü haritası

Çizgili ishakkuşu (*Otus brucei*) © Çağan H. Şekercioğlu

Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
 <i>Ammomanes deserti</i>	0	0	LC	(LC)	5 Çift (Üreme)	CI
<i>Ceryle rudis</i> - Anadolu	0	0	LC	CR	3-5 Çift (Üreme)	BI, CI
<i>Circus aeruginosus</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Fulica atra</i> - Akdeniz ve Karadeniz	0	0	LC	LC	26000-45930 Birey (Kışlama)	B3, C3
<i>Himantopus himantopus</i> - D. Avrupa ve D. Akdeniz	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Ixobrychus minutus</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Marmonetta angustirostris</i> - Doğu Akdeniz	0	0	VU	VU	2-3 Çift (Üreme)	CI
<i>Otus brucei</i>	0	0	LC	(LC)	1-3 Çift (Üreme)	CI
<i>Phalacrocorax pygmeus</i> - GD. Avrupa ve Türkiye	0	0	LC	LC	200 Birey (Kışlama)	CI
<i>Phalacrocorax pygmeus</i> - GD. Avrupa ve Türkiye	0	0	LC	LC	150-250 Çift (Üreme)	CI
<i>Phalacrocorax carbo</i> - Karadeniz ve Akdeniz	0	0	LC	LC	3000-6000 Birey (Kışlama)	B3, C3
<i>Porphyrio porphyrio caspius</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Prinia gracilis</i>	0	0	LC	VU	50 Çift (2003 Üreme)	CI
 <i>Lutra lutra</i>	0	0	NT	-	Var	CI
 <i>Eublepharis angramainyu</i> - Kara Dağ	0	0	-	LC	Var	B2, CI
<i>Mauremys caspica</i>	0	0	-	LC	Var	CI
<i>Rafetus euphraticus</i>	0	0	EN	EN	Var	AI, CI

Leopar keleri (*Eublepharis angramainyu*) © Bayram Göçmen

Karkamış © Yıldray Lise

Bozova

GDA007

İzlenmesi Gerekli
Aynı (0)

Yeşil arıkuşu (*Merops superciliosus*) © Prof. Dr. Murat Biricik

Yüzölçümü : 164743 ha
Boylam : 38,69°D
Enlem : 37,50°K
Koruma Statüleri : Yok

Yükseklik : 460 m - 943 m
İl(ler) : Şanlıurfa
İlçe(ler) : Bozova, Hilvan

- **Alanın Tanımı:** ÖDA, Atatürk Barajı'nın güneybatı kıyısında Urfa-Adıyaman sınırında yer alır. Barajın güney kıyısındaki sığ koylar, adacıklar ve baraj yapıldıktan sonra bu bölgede kalan az sayıda kireçtaşı bozkırları ÖDA'nın sınırları içinde yer alır. Bozova'dan Adıyaman'a feribot bağlantısı bulunmaktadır.
- **Habitatlar:** Barajın güney kıyılan ile Fırat'ın kollarının buluştuğu noktalarda sığ koylar, çamur düzlükleri ve yer yer sazlık alanlar bulunmaktadır. Ayrıca, su gövdesine yakın yerlerde ve akarsu kollarında parçalar halinde kalmış galeri ormancıkları görülür. Bu alanlar barajın yapımından sonra önemli bir kısmı kaybolan Fırat akarsu ekosistemine bağımlı türler için hayati önem taşır. Göl ortasındaki adacıkların martı ve sumrular için önemli bir üreme alanı olduğu tahmin edilmektedir.
Ortadoğu'ya özgü bozkır ve yarı çöl ekosisteminin en kuzeydeki uzantıları ÖDA sınırları içinde yer alır. Baraj kıyısında tepe ve yanmada oluşumları üzerinde uzanan kireçtaşı bozkırları bu habitat özgür türler için önemli bir yaşam alanıdır. Bunun yanı sıra insan yerleşimlerine yakın yerlerde fıstık bahçeleri bulunur.
- **Türler:** Alanda bulunan dört dar yayıllı bitki türü arasında yer alan *Astragalus scabrifolius* adlı endemik bitkinin nesli dünya ölçeğinde tehlikededir.
Atatürk Barajı'nın sığ bölgelerinde nesli dünya ölçeğinde tehlike altında olan Fırat kaplumbağası (*Rafetus euphraticus*) üremektedir. Nesli dünya ölçeğinde tehlike altında olan *Brachythemis fuscopalliata* adlı kızıböceği alana ÖDA statüsü kazandıran türlerden biridir.
ÖDA kriterlerini sağlamamakla birlikte, yeşil arıkuşunun (*Merops persicus*) Türkiye'de bilinen en büyük kolonisi ÖDA sınırları içerisinde yer alır. Ayrıca, çölkoşununun (*Cursorius cursor*) alanda üremesi muhtemel olmakla beraber henüz kesin kanıt yoktur.
- **Alan Kullanımı:** Alanda genel olarak tahıl tarımı yapılmakla birlikte son yıllarda sulama ağının genişlemesiyle pamuk da yetiştirilmeye başlanmıştır. ÖDA'da yer yer meyve ve fıstık bahçeleri bulunur. Bölge halkının çoğu tarımla ilgilenmesine rağmen hayvancılık da yapılır ve özellikle koyun yetiştirilir. Bunun yanı sıra son yıllarda baraj kıyısında balıkçılık da başlamıştır.

- **Tehditler:** Alandaki tehditler konusunda güncel bilgi yoktur.
- **Koruma Çalışmaları:** Alanda bilinen bir koruma çalışması yoktur. GAP idaresinin 2004 yılında alanın biyolojik çeşitliliğinin değerlendirilmesi konusunda hazırlattığı raporda bu az bilinen ÖDA'nın önemi ortaya konarak sahip olduğu değerlerin daha iyi anlaşılması ve bölgede daha çok araştırma yapılması önerilmiştir.

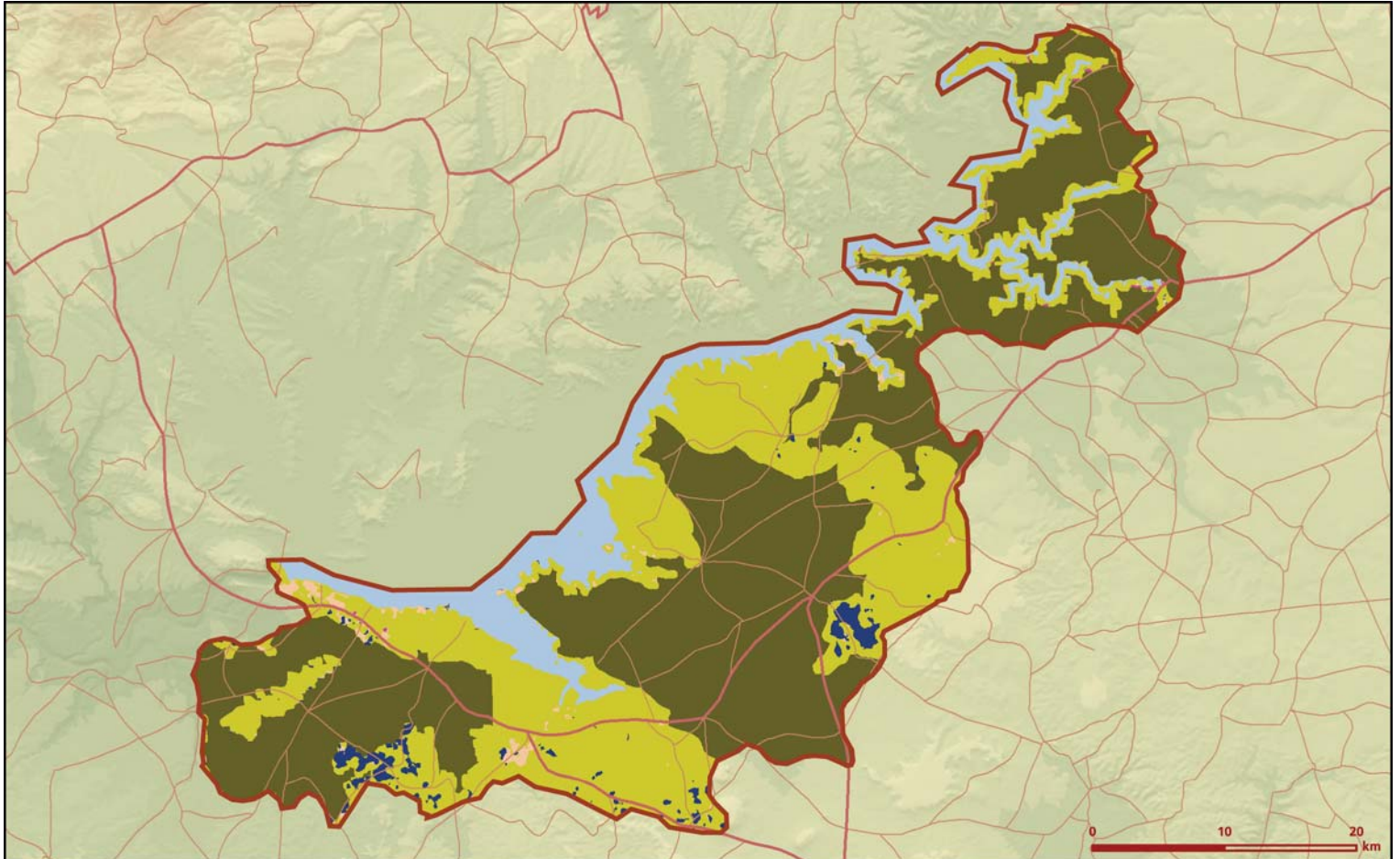

Bozova © Hillary Welch, Geoff Welch

- **Yerel İlgili Sahipleri**
Şanlıurfa Valiliği, Bozova Kaymaklığı, Bozova Belediyesi.
- **Süreyya İsfendiyaroğlu**

Bozova önemli doğa alanı topografya haritası

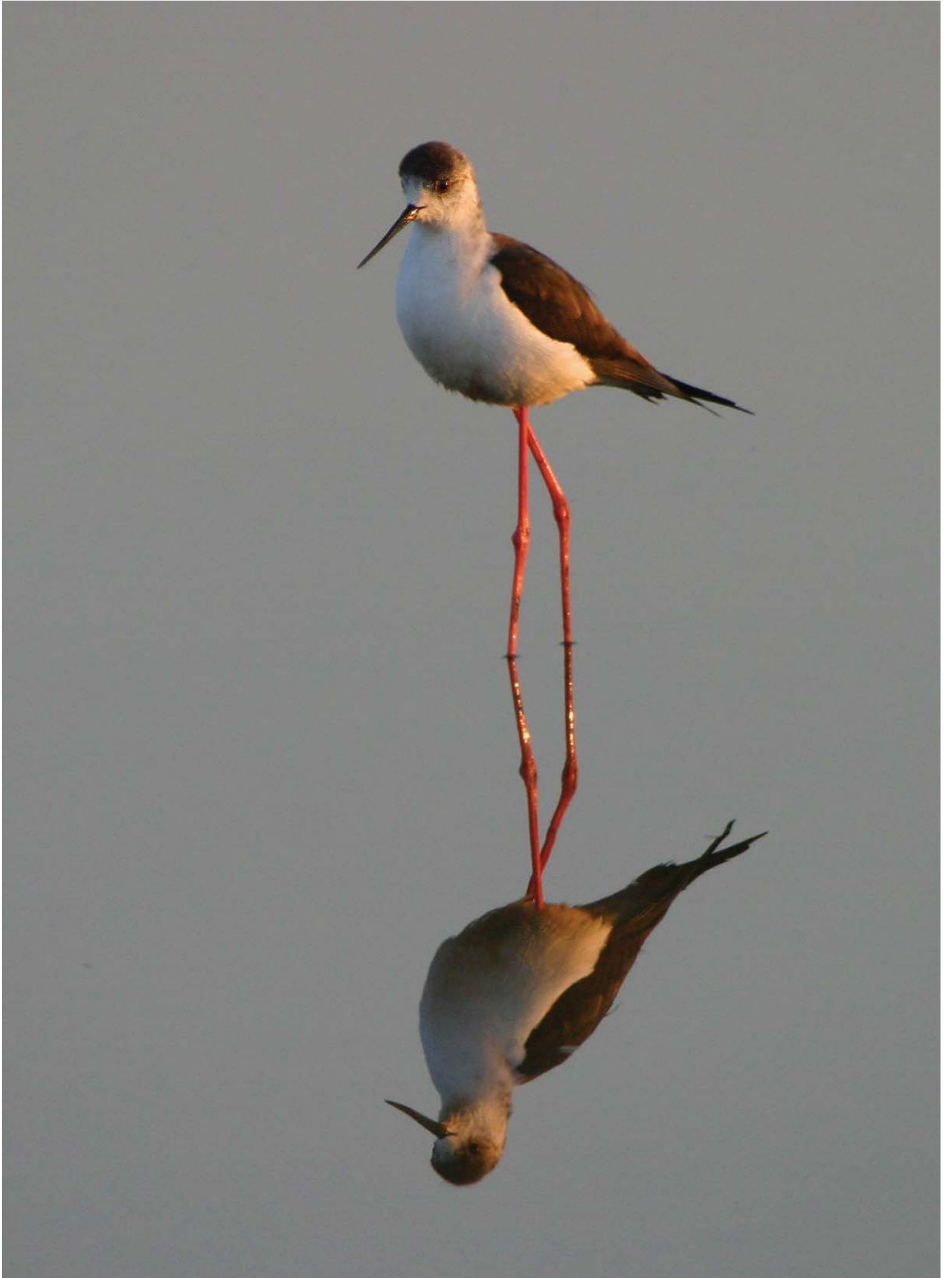

Bozova önemli doğa alanı bitki örtüsü haritası

Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
 <i>Astragalus scabrifolius</i>	1	0	-	CR	Var	A1, A2
<i>Astragalus surugensis</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Linum peyronii</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Scrophularia peyronii</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
 <i>Circus pygargus</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Coracias garrulus</i> - Avrupa	0	0	NT	VU	Var (Üreme)	B1, CI
<i>Himantopus himantopus</i> - D. Avrupa ve D. Akdeniz	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
 <i>Hyaena hyaena</i> - Orta Doğu	0	0	NT	(EN)	Var	B1, CI
<i>Lutra lutra</i>	0	0	NT	-	Var	CI
 <i>Mauremys caspica</i>	0	0	-	LC	Var	CI
<i>Rafetus euphraticus</i>	0	0	EN	EN	Var	A1, CI
 <i>Brachythemis fuscopalliata</i>	0	0	VU	VU	Var	A1, CI
<i>Lindenia tetraphylla</i>	0	0	-	-	Var	CI

Çizgili sırtlan (*Hyaena hyaena*) © Aykut İnce

Uzunbacak (*Himantopus himantopus*) © Tamer Zeybek

Akçakale Bozkırları

GDA008

Acil
Aynı (0)

Ceylan (*Gazella subgutturosa*) © Gertrud & Helmut Denzau

Yüzölçümü : 108703 ha
Boylam : 38,70°D
Enlem : 36,96°K
Koruma Statüleri : Yok

Yükseklik : 380 m - 800 m
İl(ler) : Şanlıurfa
İlçe(ler) : Suruç, Akçakale, Şanlıurfa merkez

- **Alanın Tanımı:** ÖDA, Şanlıurfa il merkezi, Suruç ve Akçakale arasında kalan ve Suriye sınırına kadar uzanan geniş taşlık bölgeyi kapsar. Kireçtaşlarıyla kaplı alanlar güneyden kuzeye doğru yükselerek küçük tepeler oluşturur. Tepelerin arasında Suriye'ye doğru uzanan mevsimsel dereler ÖDA'nın güneyindeki alüvyal çöküntü ovasını oluşturur.
- **Habitatlar:** ÖDA'nın kuzeyindeki kireçtaşı tepeleri ince bir toprak örtüsü ve cılız otsu bitkilerle kaplıdır. Bu alan tarıma uygun olmadığından doğal bozkır özelliğini korumaktadır. Güneydeki çöküntü ovasını dolduran alüvyal topraklarda ise kuru tarım alanları uzanır. Özellikle yüksek kesimlerinde, kuru dere yatakları boyunca bodur çalı toplulukları yer alır.
- **Türler:** Ülkemizin bozulmadan kalmış zengin bozkır alanlarından biridir. Alan kuşlar için küresel, bitki, sürüngen, memeli ve kelebek türleri içinse bölgesel ölçekte öneme sahiptir. ÖDA, çöl varanı (*Varanus griseus*) ve kıkuyruklu bağirtlağın (*Pterocles alchata*) yaşadığı son alanlardandır. Ayrıca toyun (*Ovis montanus*) Türkiye'deki en önemli kışlama alanlarından biridir. Türkiye'nin en nadir memelilerinden ceylanın (*Gazella subgutturosa*) ülkemizdeki son üç yabani popülasyonundan biri ve en büyük olanı bu alanda yaşamaktadır. Yabani ceylan popülasyonunun 80 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Akçakale bozkırları, Asya bahçe yediyuru (*Eliomys melanurus*) için bölgesel ölçekte öneme sahiptir.
- **Alan Kullanımı:** Alanın tarıma elverişli olmayan yüksek kesimlerinde hayvancılık, daha alçak rakımlardaki ovalarda ise kuru tarım yapılır. Mercimek, buğday ve arpa bölgede yetiştirilen başlıca tarım ürünleridir.
- **Tehditler:** ÖDA'daki en ciddi tehdit ceylanlar ve kuş türleri üzerindeki yasadışı avcılık baskısıdır. Öte yandan, alanın güneyinde yapılması planlanan sulama projeleri bölgedeki bozkır türlerini olumsuz yönde etkileyebilir. Küçükbaş hayvan sürülerinden kaynaklanan aşırı otlama, tepelerdeki hassas bozkır bitki örtüsünün bozulmasına ve ceylanlar başta olmak üzere alandaki doğal otçullar için uygun yaşam alanlarının küçülmesine neden olmaktadır.
- **Koruma Çalışmaları:** 2005 yılında Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, alanda bulunan

doğal ceylan popülasyonunun güçlenmesini sağlamak amacıyla 75. Yıl Ceylan Üretim İstasyonu'nda yetiştirilen ceylanlardan 82'sini Akçakale bozkırlarına bırakmıştır. 2006 yılında bu alanın yaban hayatı geliştirme sahası olarak ilan edilmesine yönelik süreç devam etmektedir. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ile Doğa Derneği, alandaki ceylanların korunması için ulusal bir kampanya başlatmıştır.

Toy (*Ovis montanus*) © Franz Kovacks

- **Yerel İlgili Sahipleri**
Urfa Valiliği, Urfa İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Doğa Derneği.
- **Süreyya İsfendiyaroğlu, Fehmi Yüksel**

Harran Harabeleri

GDA009

İzlenmesi Gerekli
Gerileme (-1)

Harran Ovası © Hakan Öge

Yüzölçümü : 365 ha
Boylam : 39,03°D
Enlem : 36,87°K
Koruma Statüleri : Arkeolojik sit alanı

Yükseklik : 360 m - 390 m
İl(ler) : Şanlıurfa
İlçe(ler) : Harran

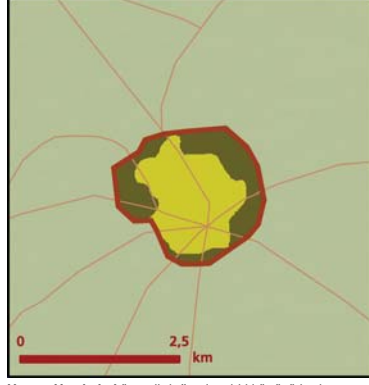
- **Alanın Tanımı:** Alan, Harran Ovası'ndaki Harran ilçe merkezinde yer alan antik kent kalıntılarını ve yakın çevresindeki meraları kapsar. Dünyanın ilk uygarlıklarına ve üniversitesine ev sahipliği yapan Harran Ovası tarihi ve arkeolojik açıdan dünya ölçeğinde öneme sahiptir.
- **Habitatlar:** Düz ve kayalık ova bozkır topluluklarının Harran civarındaki son küçük kalıntısını içeren alan, seyrek bitkili, taşlık ve kumluk kesimlerden oluşur. Üzerlik (*Potamogeton* sp.), alandaki baskın bitki türüdür. Sit alanının dışındaki yerlerde kuru ve sulmuş tarım alanları bulunur.
- **Türler:** Alanın ÖDA kabul edilmesine neden olan en öncelikli tür 2001 yılında keşfedilen ve Türkiye'ye endemik olan Harran kertenkelesidir (*Acanthodactylus harranensis*). Şimdilik dünyada yalnızca ÖDA sınırları içinde, Harran antik kent harabelerinin bulunduğu bölgeden bilinen tür, üzerlik bitkisinin kökleri arasında ve yerdeki deliklerde gizlenir. Alan, Türkiye koşarfaresinin dar yayılışlı bir alttürü için (*Meriones tristrami bodenheimeri*) bölgesel ölçekte öneme sahiptir.
Bölgede tespit edilen ancak ÖDA kriterlerini sağlamayan kuş türleri arasında turaç (*Francolinus francolinus*), gökkuzgun (*Coracias garrulus*) ve karabaşlı çinte (*Emberiza melanocephala*) yer alır.
- **Alan Kullanımı:** Harran, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ni ziyaret eden çok sayıda turist uğrak yeridir. Harabelerin çevresinde yoğun olarak hayvancılık yapılır. ÖDA dışında ise tarım en yaygın arazi kullanım şeklidir.
- **Tehditler:** ÖDA'nın en önemli özelliği arkeolojik sit alanı olmasıdır ve bu nedenle alan içinde tarım yapılmamaktadır. Ancak aşırı otlama ve gününbirlik ziyaretçilerin baskısı bölgedeki öncelikli türler için tehdit oluşturabilir. Harran Ovası'nın geneli ise bilinçsiz sulama sonucunda taban suyunun yükselmesi, artan tuzlanma ve aşırı tarım ilacı kullanımı gibi sorunlarla karşı karşıyadır.
- **Koruma Çalışmaları:** Antik kent sit alanı olarak korunmakla birlikte doğa koruma açısından herhangi bir faaliyet yoktur. Şanlıurfa'nın Harran ilçesindeki kümbet evler son yıllarda devlet ve sivil toplum kuruluşlarının ortak girişimleri sonucunda güneş enerjisiyle aydınlatılmaktadır.

■ **Yerel İlgili Sahipleri**
Şanlıurfa İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Şanlıurfa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Şanlıurfa İl Tarım Müdürlüğü, Harran Kaymaklığı.

■ **Yıldırım Lise**

Harran Harabeleri önemli doğa alanı topografya haritası

Harran Harabeleri önemli doğa alanı bitki örtüsü haritası

Gökkuzgun (*Coracias garrulus*) © Soner Bekir

Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
 <i>Eliomys melanurus</i> - Urfa	0	0	LC	DD	Var	C1
<i>Meriones tristrami bodenheimeri</i>	1	0	LC	LC	Var	B2, C1
 <i>Acanthodactylus harranensis</i>	1	1	-	-	Var	A2, A4, C1
<i>Asaccus elisae</i> - Güneydoğu Anadolu	0	0	-	LC	Var	B2, C1

Harran © Hakan Öge

Ceylanpınar

GDA010

Koruma Bağımlı
Gerileme (-1)

Ceylanpınar © Şebnem Eras

Yüzölçümü : 384884 ha
Boylam : 39,59°D
Enlem : 36,96°K
Koruma Statüleri : Yok

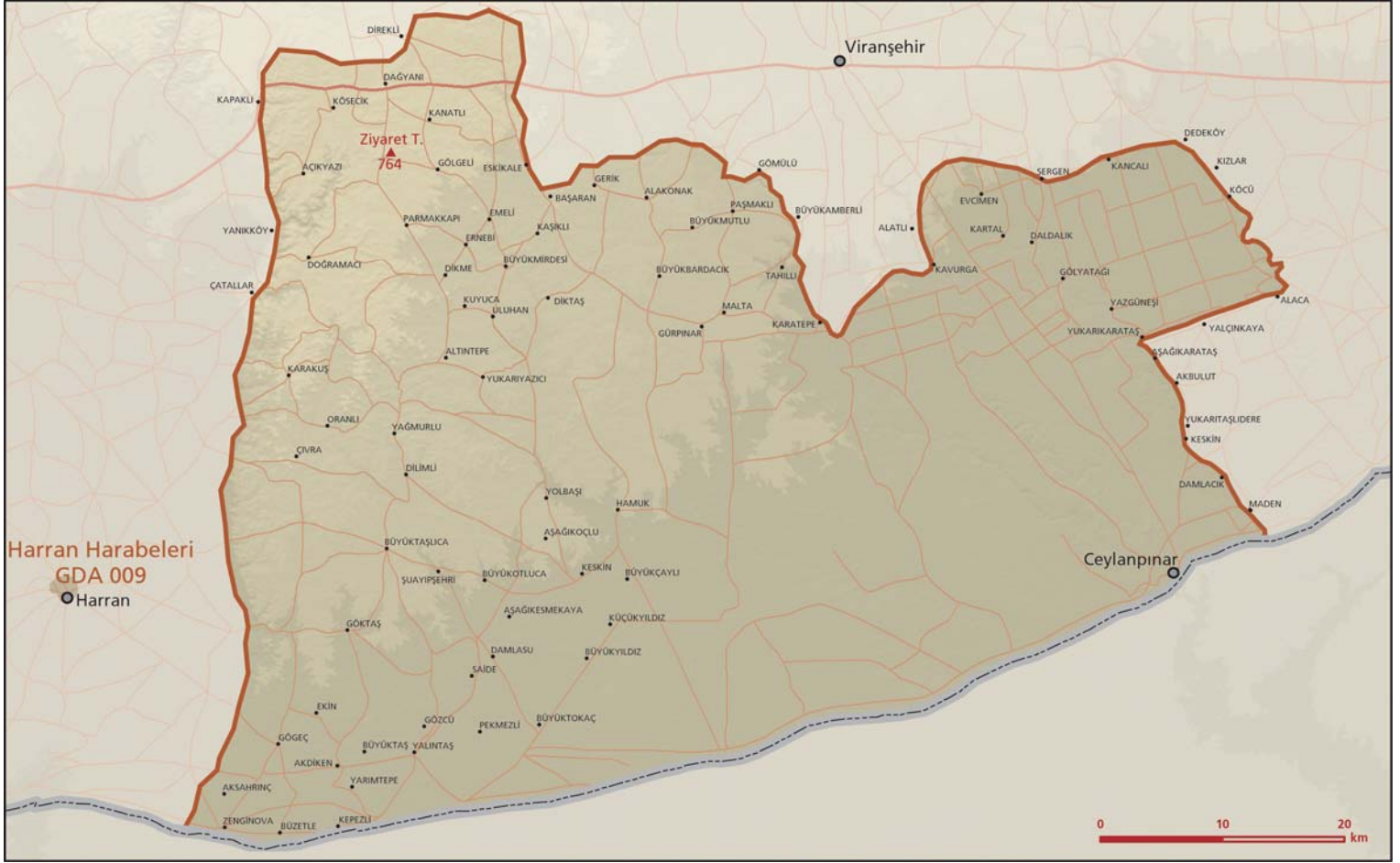
Yükseklik : 360 m - 764 m
İl(ler) : Şanlıurfa
İlçe(ler) : Ceylanpınar, Harran, Akçakale, Viranşehir

- **Alanın Tanımı:** ÖDA, Şanlıurfa'nın doğusunda, Suriye sınırı boyunca yer alan Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne (TİGEM) ait çiftlik ve geniş doğal bozkırlarla batısındaki kuru tarım yapılan alanları kapsar. Alana Ceylanpınar - Urfa yolu ile ulaşılır. Genellikle düz olan arazide güneye doğru uzanan dere yatakları bulunur. Mera ve tarım alanlarında güneye doğru hafif meyillidir. Ceylanpınar ÖDA'sının doğusunda bulunan alüvyonlu topraklar, büyük ölçüde Karacadağ eteklerinden doğan Habur Çayı tarafından sulanır.
- **Habitatlar:** Alan tarım arazilerinden ve doğal bozkırlardan oluşur. İlkbaharda, 15 – 20 gün yeşil kalabilen yulaf, yabani arpa, yabani buğday, ince çayır otları ve yabani hardal gibi mera bitkileri bölgedeki baskın türlerdir. ÖDA sınırları içerisinde yer alan Ceylanpınar Devlet Üretim Çiftliği'nin bir kısmı yan doğal bozkırlarla kaplıdır. Ancak ÖDA'daki doğal bozkırların büyük kısmı çiftlik sınırlarının dışında, batıdaki bazalt kayalık ve taşlık akarsu kenarlarında ve killi toprakla kaplı yumuşak eğimli tepeler üzerinde gelişmiştir.
- **Türler:** ÖDA özellikle bozkır türleri için büyük önem taşır. Alanda nesli dünya ölçeğinde tehlikede ve endemik üç farklı sığırkuyruğu (*Verbascum* sp.) türü bulunur. Bunlardan *Verbascum stepporum* tüm dünyada sadece Ceylanpınar ÖDA'sı içinde yaşamaktadır. Nesli dünya ölçeğinde tehlike altında olan kuş türlerinden sürmeli kızıkuşu (*Vanellus gregarius*) ve toy (*Otis tarda*) üreme dönemi dışında alanda önemli sayılarda görülür. Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı arazide çok sayıda ceylan (*Gazella subgutturosa*) kafes içinde yetiştirilmekle birlikte yabani ceylanların çok az sayıda ve üreme çiftliğinin dışında, alanın batısındaki tepelerde yaşadığı tahmin edilmektedir. Türkiye'de kara çaylağın (*Milvus migrans*) en büyük kışlama popülasyonu bu ÖDA'da yer alır. Bunun yanı sıra üreyen bağirtlak (*Pterocles orientalis*), kılıkuyruk bağirtlak (*Pterocles alchata*) ve kocagöz (*Burchinus oediacnemus*) popülasyonları alandaki diğer bölgelere göre nispeten az bozulmuş bozkır ekosisteminin en güzel örneğidir.
- **Alan Kullanımı:** ÖDA'nın 175650 hektarlık kısmı Ceylanpınar Devlet Üretim Çiftliği'ne aittir. Üretim çiftliğinde yoğun tarımsal faaliyetin yanında hayvancılık da yapılmaktadır. ÖDA'nın

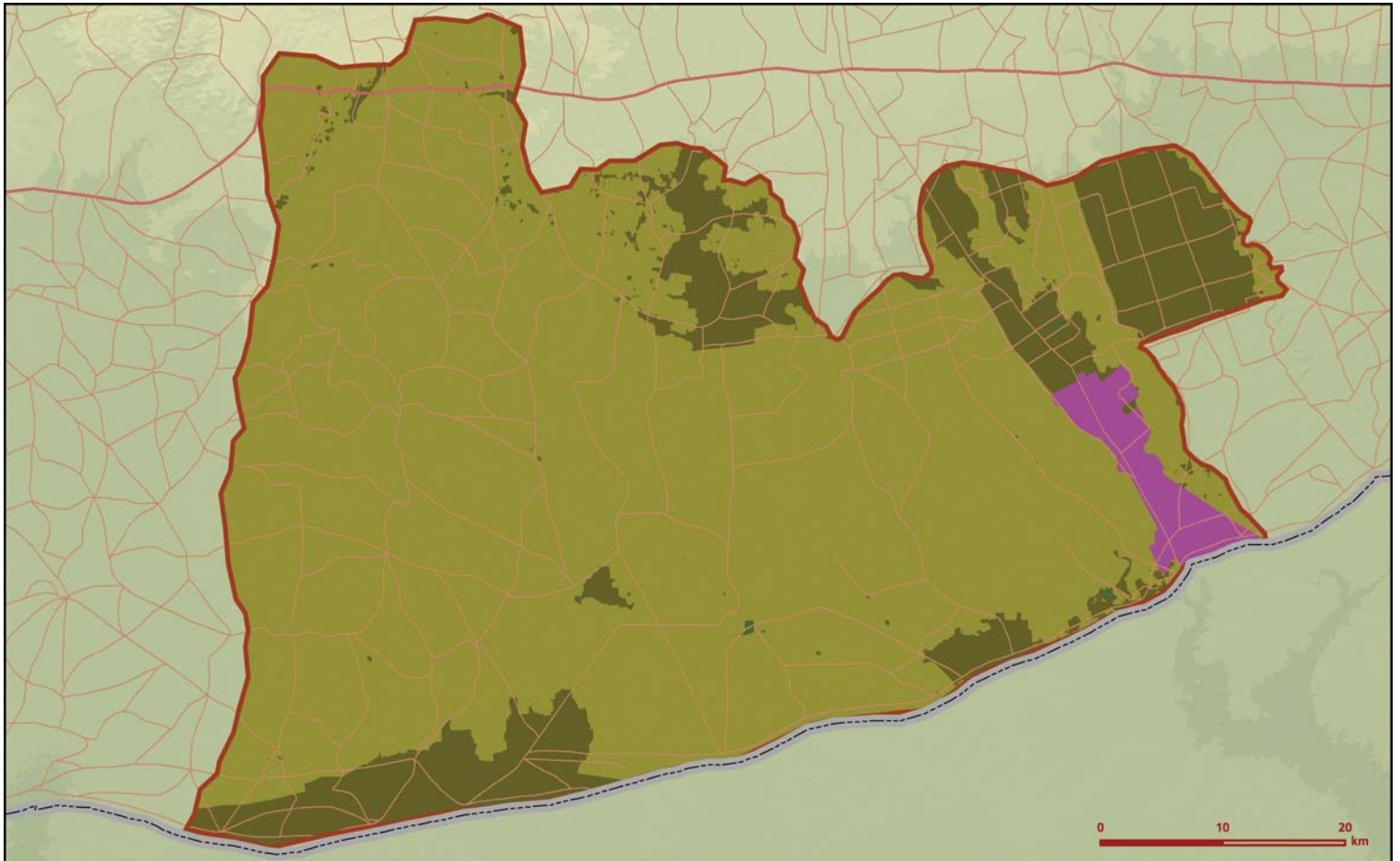
- batısındaki tepelerde dağınık bir şekilde yaşayan bölge halkı hayvancılıkla uğraşır. Devlet üretim çiftliği dışındaki az miktarda tarıma müsait alanda genel olarak tahıl ekimi yapılır.
- **Tehditler:** Geçtiğimiz yıllarda doğal bozkırların tarım arazisine dönüştürülmesi ve var olan tarım alanlarındaki yoğunlaşma sonucunda, bölgedeki doğal ve yan doğal habitatlar zarar görmüştür. Doğal bozkırların bakırlığını zamanla kaybetmesi ve aşırı otlatma nedeniyle toy başta olmak üzere ÖDA'daki pek çok türün sayısı azalmış, bir zamanlar alanda binlercesi görülen mezgeldik (*Tetrax tetrax*) gibi türler muhtemelen tümüyle yok olmuştur. Ayrıca devlet üretim çiftliği içinde ve çevresinde yaygınlaşan sulu tarım alandaki bozkır türlerinin geleceğini tehdit etmektedir.
- **Koruma Çalışmaları:** Ceylanpınar Devlet Üretim Çiftliği, 1994 yılında Dünya Bankası tarafından desteklenen, Tarım ve Köy İşleri ile Çevre ve Orman Bakanlıkları tarafından yürütülen Genetik Çeşitliliğin Yerinde Korunması Projesi kapsamında pilot bölge seçilen üç alandan biridir. Bu amaçla, Ceylanpınar'da hububat ürünlerinin yabani atalarının yoğun olarak bulunduğu yedi "gen yönetim kuşağı" belirlenmiştir. Ceylanpınar Devlet Üretim Çiftliği kır korucuları aracılığıyla korunmaktadır. Toy Ulusal Eylem Planı çerçevesinde alan, Doğa Demeği tarafından izlenmektedir. Bunun dışında alanda bilinen bir koruma çalışması yoktur.

■ **Yerel İlgili Sahipleri**
Ceylanpınar TİGEM, Devlet Üretim Çiftliği, Şanlıurfa Valiliği, Şanlıurfa İl Çevre ve Orman Müdürlüğü.

■ **Kiraz Erciyas, Bülent Özmermer**

Ceylanpınar önemli doğa alanı topografya haritası

Ceylanpınar önemli doğa alanı bitki örtüsü haritası

Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
 <i>Alcea guestii</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Alhagi mannifera</i> - Güneydoğu Anadolu	0	0	-	VU	Var	B1
<i>Astragalus ancistrocarpus</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Erysimum hirshfeldioides</i>	0	0	-	EN	Var	A2, B1
<i>Euphorbia oxyodonta</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Linum peyronii</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Onosma argentatum</i>	1	0	-	VU	Var	A1
<i>Scrophularia peyronii</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Verbascum anastasii</i>	1	0	-	VU	Var	A1, A2
<i>Verbascum diversifolium</i>	1	0	-	VU	Var	A1, A2
<i>Verbascum stepporum</i>	1	1	-	EN	Var	A1, A2
<i>Viola pentadactyla</i> - Anadolu	0	0	-	VU	Var	B1
 <i>Anthus campestris</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Bubo bubo</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Burchinus oedicnemus</i> - Doğu Avrupa	0	0	LC	VU	Var (Üreme)	B1, C1
<i>Buteo rufinus</i>	0	0	LC	(NT)	Var (Üreme)	C1
<i>Calandrella brachydactyla</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Caprimulgus europaeus</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Ciconia ciconia</i> - Doğu Avrupa	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Circus pygargus</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Lanius minor</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Melanocorypha calandra</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Milvus migrans</i> - Avrupa	0	0	LC	VU	480-650 Birey (Kışlama)	B1, C1
<i>Otis tarda</i> - Avrupa	0	0	VU	VU	15-30 Birey (Kışlama)	A1, B1, C1
<i>Otus brucei</i>	0	0	LC	(LC)	1 Çift (2001 Üreme)	C1
<i>Prinia gracilis</i>	0	0	LC	VU	150 Çift (Üreme)	C1
<i>Pterocles alchata</i>	0	0	LC	LC	Nadir (Üreme)	C1
<i>Pterocles orientalis</i>	0	0	LC	LC	Nadir (2002 Üreme)	C1
<i>Vanellus gregarius</i>	0	0	CR	CR	30 Birey (Göç)	A1, A3, B3, C1, C3
 <i>Gazella subgutturosa</i> - Orta Doğu	0	0	NT	(CR)	Var	B1, B2, C1
 <i>Asaccus elisae</i> - Güneydoğu Anadolu	0	0	-	LC	Var	B2, C1
<i>Telescopus nigriceps</i> - Güneydoğu Anadolu	0	0	-	LC	Var	B2, C1
<i>Testudo graeca</i>	0	0	VU	NT	Var	A1, C1
<i>Varanus griseus</i> - Orta Doğu	0	0	-	(EN)	Var	B1, C1
 <i>Melanargia titea</i> - Doğu Akdeniz	0	0	-	EN	Var	B1, C1
<i>Pseudophilotes bavius</i> - Anadolu	0	0	-	EN	Var	B1, C1
<i>Pseudophilotes vicrama</i> - Anadolu	0	0	-	VU	Var	B1

Pseudophilotes vicrama © Ahmet Baytaş

Toy (*Otis tarda*) © Franz Kovacs

Karacadağ

GDA011

İzlenmesi Gerekli
Aynı (0)

Karacadağ © Umut Kaçar

Yüzölçümü : 135455 ha
Boylam : 39,93°D
Enlem : 37,66°K
Koruma Statüleri : Yok

Yükseklik : 810 m - 1957 m
İl(ler) : Şanlıurfa, Diyarbakır, Mardin
İlçe(ler) : Ergani, Diyarbakır merkez, Siverek, Çınar, Derik, Viranşehir

■ **Alanın Tanımı:** Karacadağ, büyük bir bölümü Diyarbakır ilinin güneybatısı ile Şanlıurfa ilinin kuzeydoğusu arasında uzanan sönmüş volkanik dağdır. 120 km çapında, oval şeklinde bir alana yayılır. Dağın genellikle ince bir toprak tabakasıyla kaplı Diyarbakır yönündeki kesimi tarımsal üretim için elverişlidir. Diğer kesimler ise irili ufaklı volkanik kayalarla kaplıdır. Karacadağ zirvesi, Kollubaba Tepesi (1957 m) olup diğer önemli yükseltileri; Kanisor (1810 m), Kurt (1800 m), Bahadır (1750 m) ve Besrek (1350 m) tepeleridir. Alanının doğal bitki örtüsü bölgenin kısmen bozkır, kısmense Akdeniz ikliminin etkisi altında olduğunu gösterir.

■ **Habitatlar:** Geven ve yabani buğday (*Graminea*) bozkırları, meşe toplulukları, nehir boylarında uzanan sulakalanlar ÖDA'daki en temel habitat tipleridir. Özellikle *Astragalus microcephalus* bozkırları geniş alanlar kaplar.

■ **Türler:** Karacadağ, kültürlü yapılan baklagil ve buğdaygil bitkilerinin yabani atalarının ve bazı nadir bitkilerin yetiştiği bir önemli doğa alanıdır. Alanda 32'si Türkiye'ye endemik yaklaşık 600 bitki türü kaydedilmiştir. Alanda dünya ölçeğinde tehlike altında bulunan on bitki türü yaşar. Bununla birlikte çok sayıda dar yayıllı bitki türü için dünya ölçeğinde öneme sahip bir alandır. Karacadağ, bozkır ötleğeni (*Sylvia conspiciolata*) Türkiye'de ürettiği bilinen tek alandır. Özellikle *Astragalus erythroaeni* bozkırları bozkır ötleğeni başlıca yuvalama alanını oluşturur.

■ **Alan Kullanımı:** Küçükbaş hayvancılık ve tarım alandaki temel alan kullanım biçimidir. Taşlık bozkırlar yöre halkı tarafından yer yer temizlenerek tarım faaliyetlerine uygun hale getirilmektedir. Karacadağ'daki kırsal topluluklar ilkbaharın başından sonbaharın bitimine kadar yaylalarda kalarak hayvanlarını otlatır. Gevenlerin ve meşelerin yakılmak amacıyla sökülmesi ve kesilmesi bazı noktalarda toprak erozyonları meydana getirmiştir. Dağın zirvesine yakın kesimde kayık merkezi bulunur.

■ **Tehditler:** Yoğun hayvancılık faaliyetleri alandaki doğal bitki örtüsüne bazı noktalarda zarar vermiş olmakla birlikte bu alan kullanımını azaldığı için alan üzerinde ileriye dönük bir tehdit oluşturmamaktadır. Ancak birçok canlı türü için önemli bir yaşam alanı olan geven yastıklarının sökülmesi veya aşırı otlatılması, geven birliklerinin iştirakçileri otsu bitkilerin ve bu alanı kullanan

hayvan türlerinin azalmasına neden olmaktadır.

Meşe ağaçlarının yakacak olarak kullanılması sonucunda meşe toplulukları azalmış ve geniş alanlarda tümüyle yok olmuştur. Bozkır bitkileri yönünden zengin alanlar yer yer kazılarak çimento ham malzemesi elde edilmektedir.

Ekonomik öneme sahip bir süs bitkisi olan ters lale (*Fritillaria persica*) Karacadağ'dan aşırı toplanarak satılmaktadır. Son yıllarda lale, süsen ve safran gibi bitkilerin soğanları ve orkide bitkisinin yumrularının sökülmesi de gündeme gelmeye başlamıştır.

■ **Koruma Çalışmaları:** Bilinen bir çalışma yoktur.

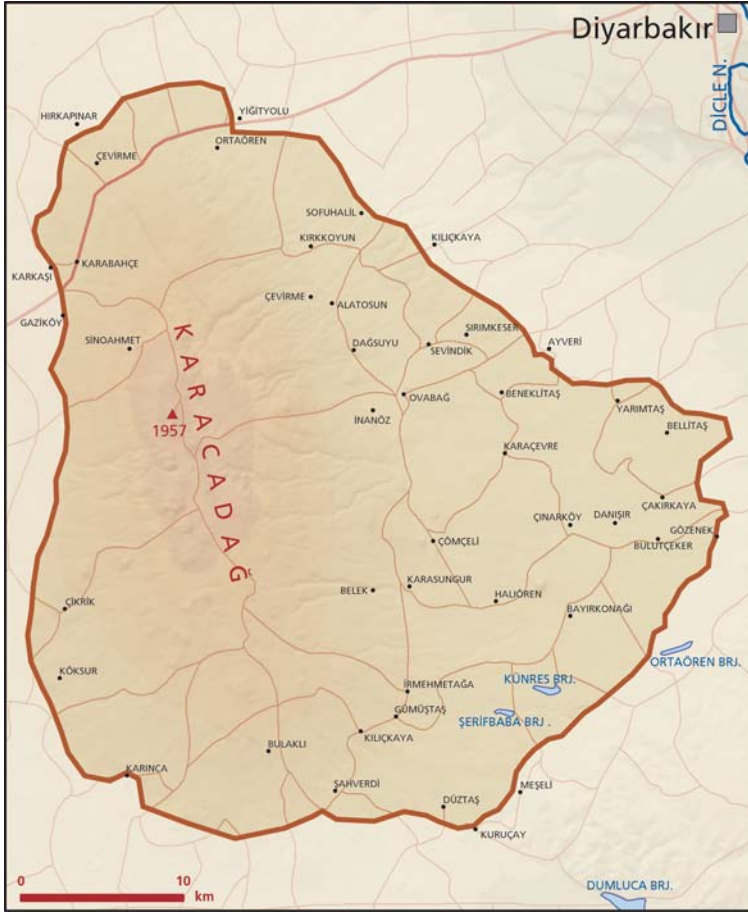

Lathyrus trachycarpus © A. Selçuk Ertekin

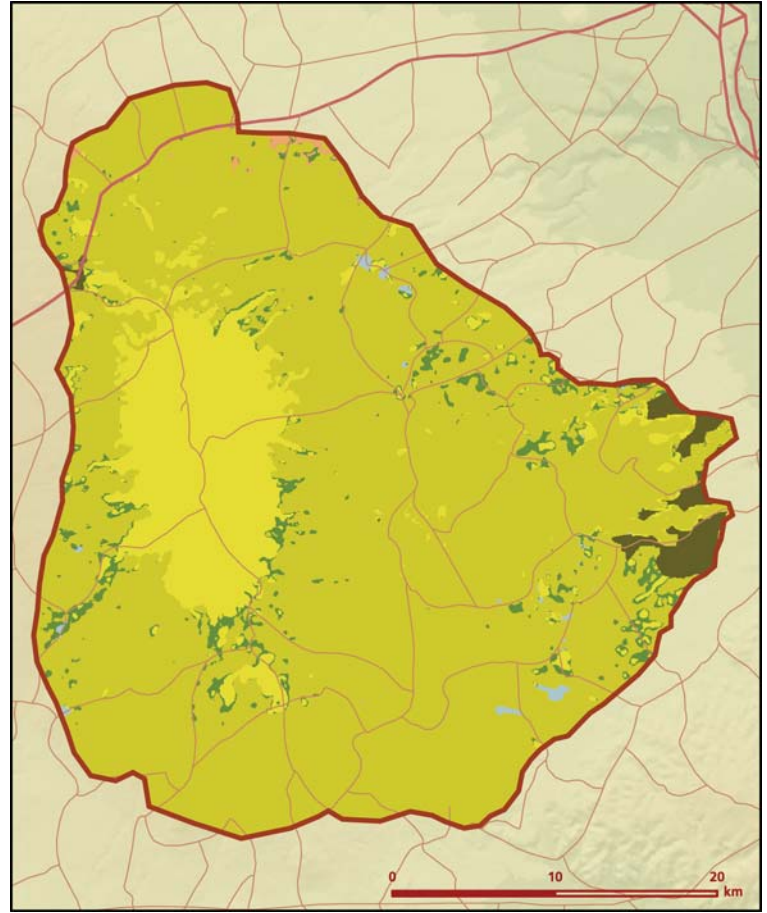
■ **Yerel İlgili Sahipleri**

Şanlıurfa Valiliği, Diyarbakır Valiliği, Diyarbakır İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Şanlıurfa İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Siverek Kaymaklığı, Başbakanlık Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı - Bölge Müdürlüğü, Siverek Belediyesi Başkanlığı, Sürdürülebilir Kırsal ve Kentleşme Demeği (SÜRKAL), Dicle Üniversitesi Kuş Gözlem Topluluğu (DicleKuş)

■ **Murat Biricik, A. Selçuk Ertekin, Ömer Faruk Kaya, Recep Karakaş**

Karacadağ önemli doğa alanı topografya haritası

Karacadağ önemli doğa alanı bitki örtüsü haritası

Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
 <i>Allium variegatum</i>	1	0	-	VU	Var	A1, A2
<i>Astragalus erythrotaenius</i>	1	0	-	-	Var	A2
<i>Astragalus garaensis</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Cicer echinospermum</i>	1	0	-	VU	Var	A1, A2
<i>Crocus leichtlinii</i>	1	0	-	NT	Var	A2
<i>Hesperis hedgei</i>	1	0	-	CR	Var	A1, A2
<i>Lathyrus gloeospermus</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Lathyrus trachycarpus</i>	1	0	-	VU	Var	A1, A2
<i>Lens montbretii</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Paracaryum kurdistanicum</i>	1	0	-	VU	Var	A1, A2
<i>Scrophularia mesopotamica</i>	1	0	-	LC	Var	A2
<i>Symphytum aintabicum</i>	1	0	-	VU	Var	A1, A2
<i>Verbascum tenue</i>	1	0	-	VU	Var	A1, A2
 <i>Falco naumanni</i>	0	0	VU	LC	20-30 Çift (2002 Üreme)	A1, C1
<i>Hippolais olivetorum</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Sylvia conspicillata</i> - Karacadağ	0	0	LC	(EN)	100-200 Çift (2002 Üreme)	B1, B2, C1
 <i>Coenagrion ornatum</i>	0	0	-	-	Var	C1

Bozkir ötleğeni (*Sylvia conspicillata*) © Emin Yoğurtçuoğlu

Karacadağ © Hillary Welch, Geoff Welch

Devegeçidi Barajı

GDA012

İzlenmesi Gerekli
Aynı (0)

Van Gölü martısı (*Larus armenicus*) © Soner Bekir

Yüzölçümü : 6781 ha

Boylam : 39,97°D

Enlem : 38,05°K

Koruma Statüleri : Yok

Yükseklik : 690 m - 770 m

İl(ler) : Diyarbakir

İlçe(ler) : Diyarbakir merkez

- **Alanın Tanımı:** Diyarbakir'in 20 kilometre kuzeybatısında yer alan baraj gölüdür. Baraj, Dicle Nehri'nin küçük kollarından biri olan Devegeçidi Çayı üzerine 1972 yılında sulama amacıyla kurulmuştur. Çok derin olmayan baraj gölünün çevresinde küçük dere ağzları ve tarım alanları bulunur. Barajın batı kesiminde toprak çekilmesiyle oluşmuş kıyılan geniş sazlıklarla kaplı küçük göletler vardır.
- **Habitatlar:** ÖDA, sığ baraj gölü, baraj bendinden sızan sularla ve toprak çekilmesiyle oluşmuş sazlarla kaplı göletler ve çayırardan oluşan bir yapay sulakalan sistemidir. Sulakalanı; meralar, tarım alanları, otlatılmış meşe toplulukları çevreler. Barajı besleyen Devegeçidi Çayı üzerinde galeri ormanları bulunur.
- **Türler:** ÖDA, bitki, sürüngen ve kuş türleri için uluslararası öneme sahiptir. ÖDA, Türkiye'ye endemik ve nesli tükenmekte olan *Astragalus gymnaopecias* bitkisinin Mukus Vadisi dışındaki tek dağılış alanıdır. *Lathyrus trachycarpus* ve *Onosma helleri* alandaki diğer tehlike altındaki bitki türleridir. Bunun yanında iki dar yayılışlı bitkinin önemli popülasyonları ÖDA içinde bulunur. Kış ve bahar aylarında ördek ve balıkçıl gibi sığınış alanı açısından zengin olan alan, üreme döneminde de nadir ördek türlerine ev sahipliği yapar. Baraj gölünün batısındaki göletlerde nesli tehlike altında olan pasbaş patka (*Aythya nyroca*) ve yaz ördeği (*Marmaronetta angustirostris*) kuluçkaya yatar. ÖDA, Van Gölü martısının (*Larus armenicus*) Türkiye'deki önemli kışlama alanlarından biridir.
- **Alan Kullanımı:** Baraj gölünde balıkçılık yapılır. Göl yakınında bir piknik alanı bulunur. Sulakalanın yakın çevresinde kuru tarım, meyvecilik ve hayvancılık yapılır.
- **Tehditler:** Tarımsal genişleme, göletler ve sazlık alanlara müdahale ile yasadışı avcılık alandaki en önemli tehditlerdir.
- **Koruma Çalışmaları:** DicleKuş alanında düzenli olarak kuş gözlemi yapılmaktadır. Bunun dışında bilinen bir koruma çalışması yoktur.

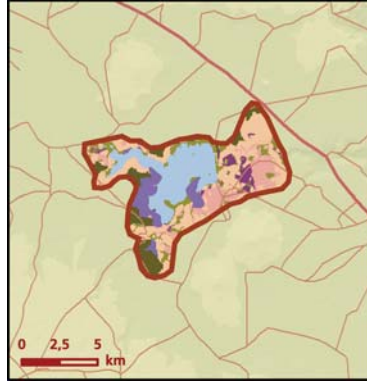
Yerel İlgili Sahipleri

Diyarbakir Valiliği, Diyarbakir İl Çevre Müdürlüğü, Diyarbakir Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı, Diyarbakir Çevre Gözetim Derneği (ÇEVGÖN), Dicle Üniversitesi Kuş Gözlem Topluluğu (DicleKuş).

■ Murat Biricik, A. Selçuk Ertekin, Recep Karakaş

Devegeçidi Barajı önemli doğa alanı topografya haritası

Devegeçidi Barajı önemli doğa alanı bitki örtüsü haritası

Astragalus gymnaopecias © A. Selçuk Ertekin

Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
 <i>Astragalus gymnaopecias</i>	1	0	-	EN	Var	A1, A2
<i>Iris masia</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Lathyrus trachycarpus</i>	1	0	-	VU	Var	A1, A2
<i>Onosma helleri</i>	1	0	-	EN	Var	A1, A2
<i>Vicia esdraelonensis</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
 <i>Aythya nyroca</i> - D. Avrupa ve Akdeniz	0	0	NT	VU	10 Çift (2002 Üreme)	B1, C1
<i>Larus armenicus</i>	0	0	LC	LC	1073 Birey (2001 Kışlama)	A3, B3, C3
<i>Marmonetta angustirostris</i> - Doğu Akdeniz	0	0	VU	VU	2 Çift (1990 Üreme)	C1
 <i>Rafetus euphraticus</i>	0	0	EN	EN	Var	A1, C1

Angit (*Tadorna ferruginea*) © Özkan Üner

Bismil Ovası

GDA013

Acil
Gerileme (-1)

Toy (*Otis tarda*) © Franz Kovacks

Yüzölçümü : 141284 ha
Boylam : 40,83°D
Enlem : 37,81°K
Koruma Statüleri : Yok

Yükseklik : 510 m - 830 m
İl(ler) : Diyarbakır, Batman
İlçe(ler) : Çınar, Bismil, Silvan

■ **Alanın Tanımı:** Diyarbakır'ın doğusunda, Dicle Nehri ile kuzeyden Dicle'ye kavuşan Batman Çayı'nın çevresindeki çayırları ve tarım alanlarını içine alan geniş bir ovadır. Nehir boyunca uzanan taşkın bölgeleri ÖDA'nın doğal yaşam açısından en önemli bölgesidir ve bu alanlarda Dicle geniş menderesler yaparak akar.

■ **Habitatlar:** Genel olarak kuru ve sulu tarım yapılan arazilerden oluşur. Kuru tarım yapılan yerlerde daha çok buğday, arpa ve mercimek, sulu tarım alanlarında ise ağırlıklı olarak pamuk yetiştirilir. Bunun dışında, alanda parçalar halinde kalmış ve mera olarak kullanılan doğal bozkırlar. ÖDA'nın dış kısımlarında bozkır ve dağ geçiş bölgesindeki yamaçlarda seyrek meşe toplulukları vardır. Dicle'nin menderesleri üzerinde oluşan kumullar, taşlık adacıklar ve nehir kıyısı subasar bitki örtüsü pek çok tür için önemli yaşam alanlarıdır.

■ **Türler:** ÖDA, nesli tehlike altında olan *Trifolium batmanicum*'un dünya üzerinde bilinen tek dağılış alanıdır.

Türkiye'deki bilinen en büyük leylek (*Ciconia ciconia*) kolonisi Bismil Ovası'nda bulunur. Bunun dışında Dicle boyunca alaca yalıçapkını (*Ceryle rudis*) ve büyük kızkuşu (*Vanellus indicus aigneri*) gibi nadir türler üremektedir. Nesli küresel ölçekte tehlike altında bulunan toyun (*Otis tarda*) Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki bilinen tek üreme popülasyonu ovada kuru tarım yapılan alanlarda kuluçkaya yatar.

Nesli dünya ölçeğinde tükenmekte olan Fırat kaplumbağası (*Rafetus euphraticus*) ve sadece bu ÖDA'da yaşayan *Cobitis kellei* adlı içsu balığı alan içindeki nehir vadisi ve kollarında bulunur. Bu iki tür Bismil Ovası'nın küresel önemini büyük oranda artırmaktadır.

■ **Alan Kullanımı:** Alanda yoğun olarak tarım yapılır. Son yıllardaki sulama projelerinin ardından pamuk tarımı yaygın hale gelmiştir. Kalan alanlarda kuru tarım yapılmakta, son bozkır kalıntıları ise küçükbaş hayvancılık için mera olarak kullanılmaktadır.

■ **Tehditler:** Alandaki en ciddi tehdit İlisu Barajı projesi ve farklı sulama projeleridir. İlisu Barajı ÖDA'daki hassas akarsu ekosistemini tümüyle ortadan kaldıracaktır. Ovadaki tarım faaliyetlerinin yoğunlaşması ve sulu tarım alanlarının gelişmesi birçok canlı türünü tehdit

etmektedir.

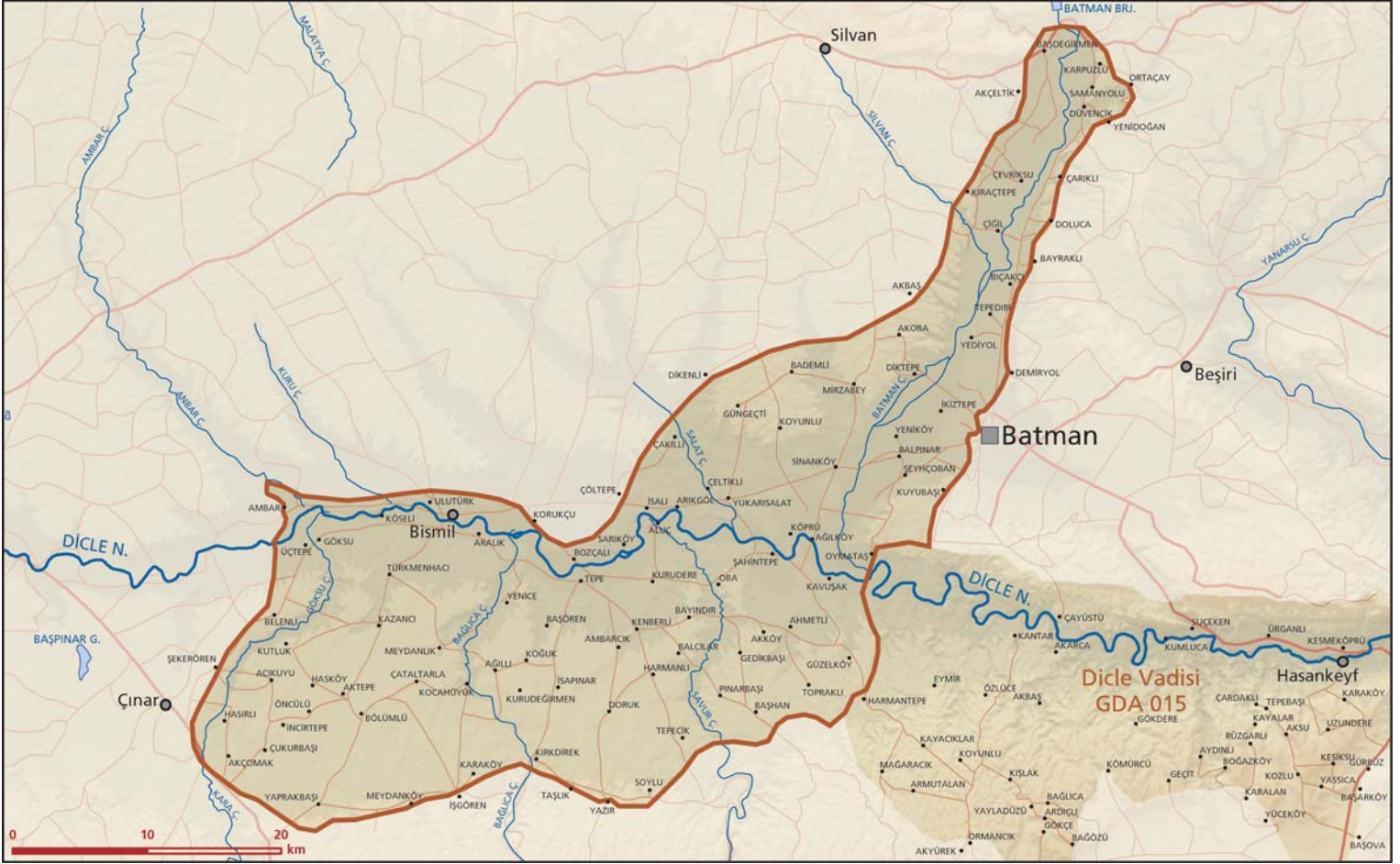
■ **Koruma Çalışmaları:** Bilinen bir çalışma yoktur.

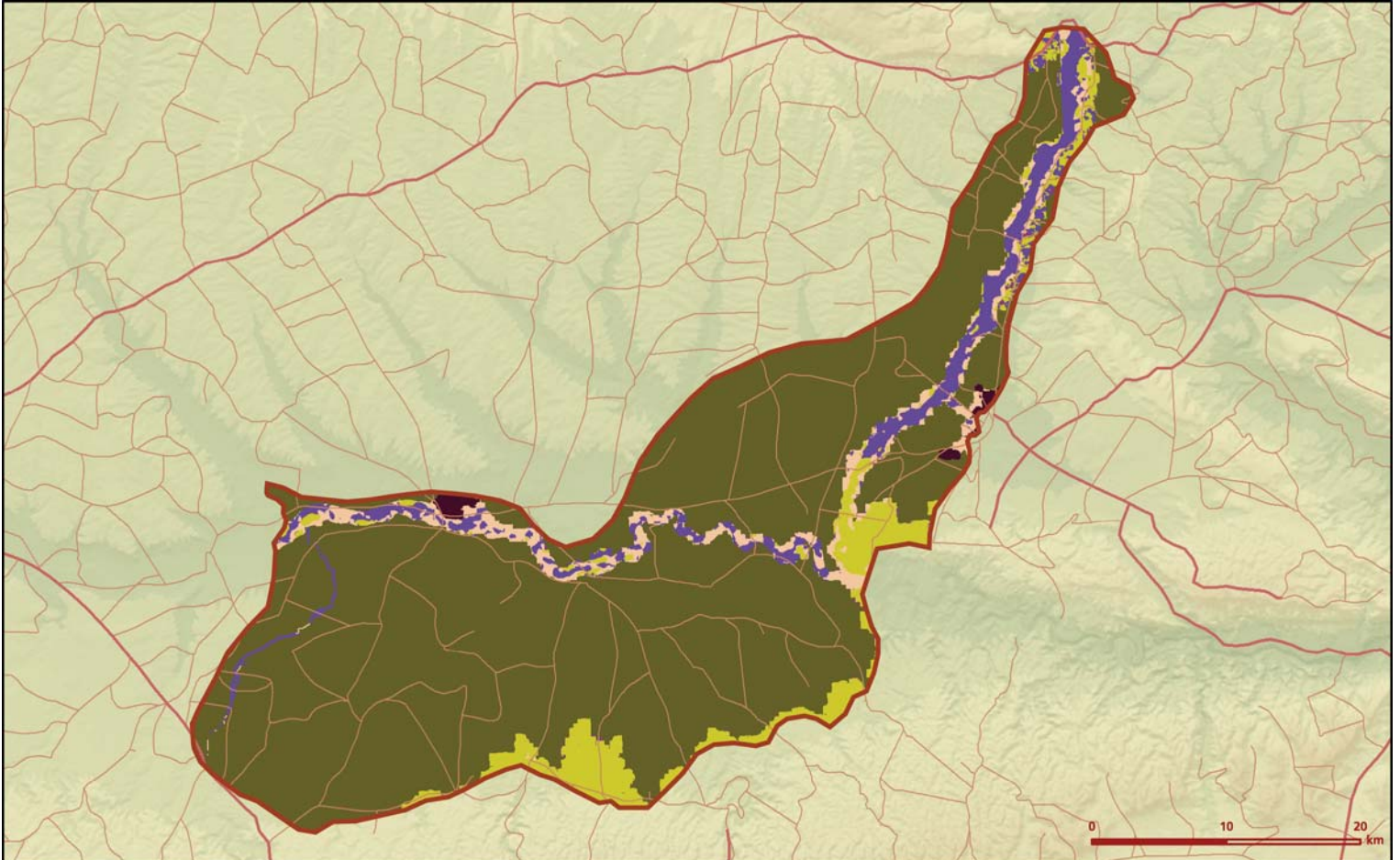
Bismil Ovası © Hillary & Geoff Welch

■ **Yerel İlgili Sahipleri**
Diyarbakır Valiliği, Batman Valiliği, Dicle Üniversitesi Biyoloji Bölümü, Diyarbakır Çevre Gönüllüleri Derneği.

■ **Süreyya İsfendiyaroğlu**

Bismil Ovasi önemli doğa alanı topografya haritası

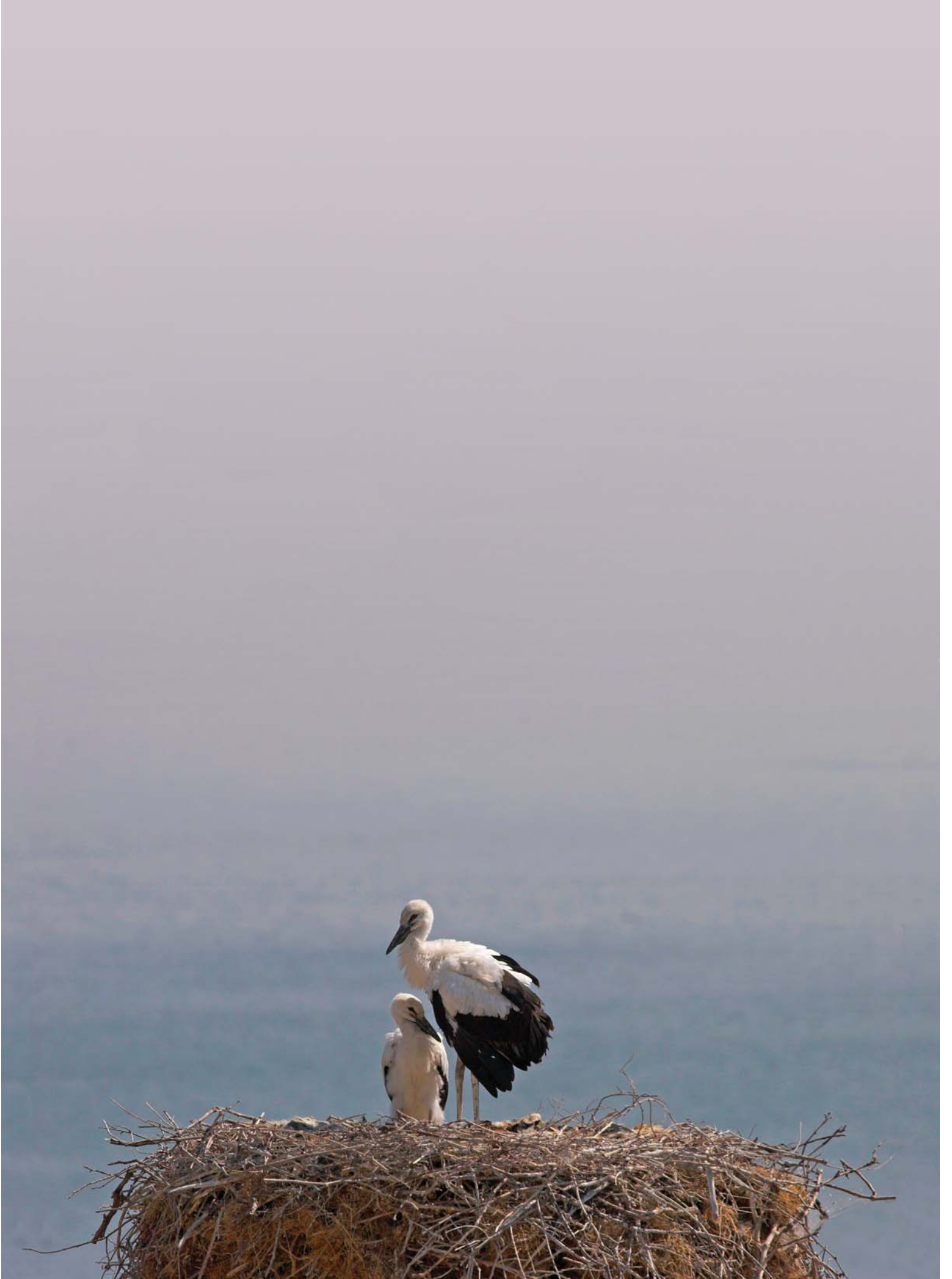

Bismil Ovasi önemli doğa alanı bitki örtüsü haritası

Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
 <i>Centaurea sclerolepis</i>	1	0	-	VU	Var	A1, A2
<i>Trifolium batmanicum</i>	1	1	-	EN	Var	A1, A2
 <i>Burchinus oedicnemus</i> - Doğu Avrupa	0	0	LC	VU	15 Çift (Üreme)	B1, C1
<i>Buteo rufinus</i>	0	0	LC	(NT)	Var (Üreme)	C1
<i>Calandrella brachydactyla</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Ceryle rudis</i> - Anadolu	0	0	LC	CR	10-20 Çift (2002 Üreme)	B1, C1
<i>Ciconia ciconia</i> - Doğu Avrupa	0	0	LC	LC	200 Çift (Üreme)	C1
<i>Falco naumanni</i>	0	0	VU	LC	20 Çift (Üreme)	A1, C1
<i>Himantopus himantopus</i> - D. Avrupa ve D. Akdeniz	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Melanocorypha calandra</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Otis tarda</i> - Avrupa	0	0	VU	VU	30-35 Birey (Üreme)	A1, B1, C1
<i>Vanellus indicus aigneri</i>	0	0	LC	VU	1 Çift (2003 Üreme)	C1
 <i>Hyaena hyaena</i> - Orta Doğu	0	0	NT	(EN)	Var	B1, C1
 <i>Emys orbicularis</i>	0	0	NT	NT	Var	C1
<i>Rafetus euphraticus</i>	0	0	EN	EN	Var	A1, C1
 <i>Cobitis kellei</i>	1	1	-	-	Var	A2, C1
<i>Schistura chryscristinae</i>	1	0	-	-	Var	A2, C1

Kocagöz (*Burhinus oedicnemus*) © Soner Bekir

Leylek (*Ciconia ciconia*) © Melih Özbek

Mardin Eşığı

GDA014
İzlenmesi Gerekli
Aynı (0)

Yılan Kartalı (*Circaetus gallicus*) © Özkan Üner

Yüzölçümü : 287162 ha
Boylam : 41,11°D
Enlem : 37,31°K
Koruma Statüleri : Yok

Yükseklik : 480 m - 1231 m
İl(ler) : Mardin, Şırnak
İlçe(ler) : Gercüş, Savur, Mazıdağı, Midyat, Mardin merkez, Ömerli, İdil, Yeşilli, Kızıltepe, Nusaybin

■ **Alanın Tanımı:** Savur'la Nusaybin Ovası'nın kuzeyinde yer alan yumuşak eğimli bir eşik olan ÖDA, Bismil Ovası ile Kuzey Mezopotamya düzlüklerini birbirinden ayırır. Bu yükselti üzerinde onlarca irili ufaklı küçük akarsu vadisi bulunur. Batıdan doğuya doğru uzanan Mardin'in hemen batısındaki Büyük Dere, onun yaklaşık 15 kilometre doğusundaki Oğuz Dere ve Midyat'la Nusaybin arasından akan Kara Dere bu akarsuların en büyükleridir. Mardin şehri ÖDA'nın sınırları içinde yer alır.

■ **Habitatlar:** ÖDA genel olarak orman, bozkır, düşük yoğunlukta tarım ve açık sarp alanlardan oluşan bir mozaik şeklindedir. Çeşitli meşe türlerinden oluşan ağaçlıklar geniş yer kaplar. Bunlar alandaki insan kullanımının yoğunluğuna göre orman, koru veya çalılık biçiminde olabilir. Nehir vadilerinde geniş alanlar kaplayan kavak plantasyonlarına rastlanır. Bunun dışında özellikle alanın güneyin tarım alanları ve doğal bozkırlar uzanır.

■ **Türler:** ÖDA, nesli dünya ölçeğinde tehlike altında olan beş bitki türü için dünyada bilinen tek dağılış alanıdır; *Astragalus clavatus*, *Astragalus stojanii*, *Cicer reticulatum*, *Eremopoa mardinensis* ve *Lens tomentotus*. *Ajuğa vestita*, *Heliotropium ferrugineogriseum* ve *Astragalus mardinensis* nesli tehlike altında olup alanda önemli popülasyonları bulunan diğer bitki türlerindedir.

Mardin Eşığı boz kirazkuşunun (*Emberiza cineracea*) dünyada bilinen en büyük popülasyonlarından birini içerir. ÖDA'nın güneyindeki düzlükler çöl toynarının (*Ammomanes deserti*) Türkiye'de bilinen iki dağılış alanından biridir.

Çizgili sırtlan (*Hyaena hyaena*), yabankeçisi (*Capra aegagrus*) ve vaşak (*Lynx lynx*) ÖDA kriterlerini bölgesel ölçekte sağlayan büyük memeli türleridir. ÖDA, yarasalar için de öneme sahiptir.

■ **Alan Kullanımı:** Alanda yaygın olarak kuru tarım yapılmaktadır. Alçak kesimlerde ve nehir vadilerinde meyve bahçeleri önemli bir yer kaplar. Bunun dışında yüksek kısımlarda küçükbaş hayvancılık yapılır. Mardin şehir merkezi ve ÖDA'nın güneydoğusundaki Mor Gabriel Manastırı birçok turist için ziyaret ettiği önemli bir cazibe merkezidir.

■ **Tehditler:** Alandaki en ciddi baskılardan biri Üçköy yakınlarında gerçekleştirilmesi planlanan

petrol arama çalışmalarıdır. Bu çalışma gerçekleştirilirse özellikle açılacak yeni yollar nedeniyle geniş bir meşelik alan tehdit altına girecek ve bölgedeki yaban hayatı üzerinde daha çok baskı oluşabilecektir. ÖDA'daki geleneksel yaşam biçimi ve tarım yöntemlerinin terk edilmesi de alanın doğal yapısında olumsuz değişikliklere yol açabilir.

■ **Koruma Çalışmaları:** Alanda bilinen bir koruma çalışması yoktur. Öte yandan, GAP idaresinin 2004 yılında bölgenin biyolojik çeşitliliğinin değerlendirilmesi konusunda hazırlattığı raporda Mardin Eşığı'nın büyük bir biyosfer rezervi ilan edilmesi ve alanın biyolojik çeşitliliği üzerine ayrıntılı bir envanter hazırlanması önerilmiştir.

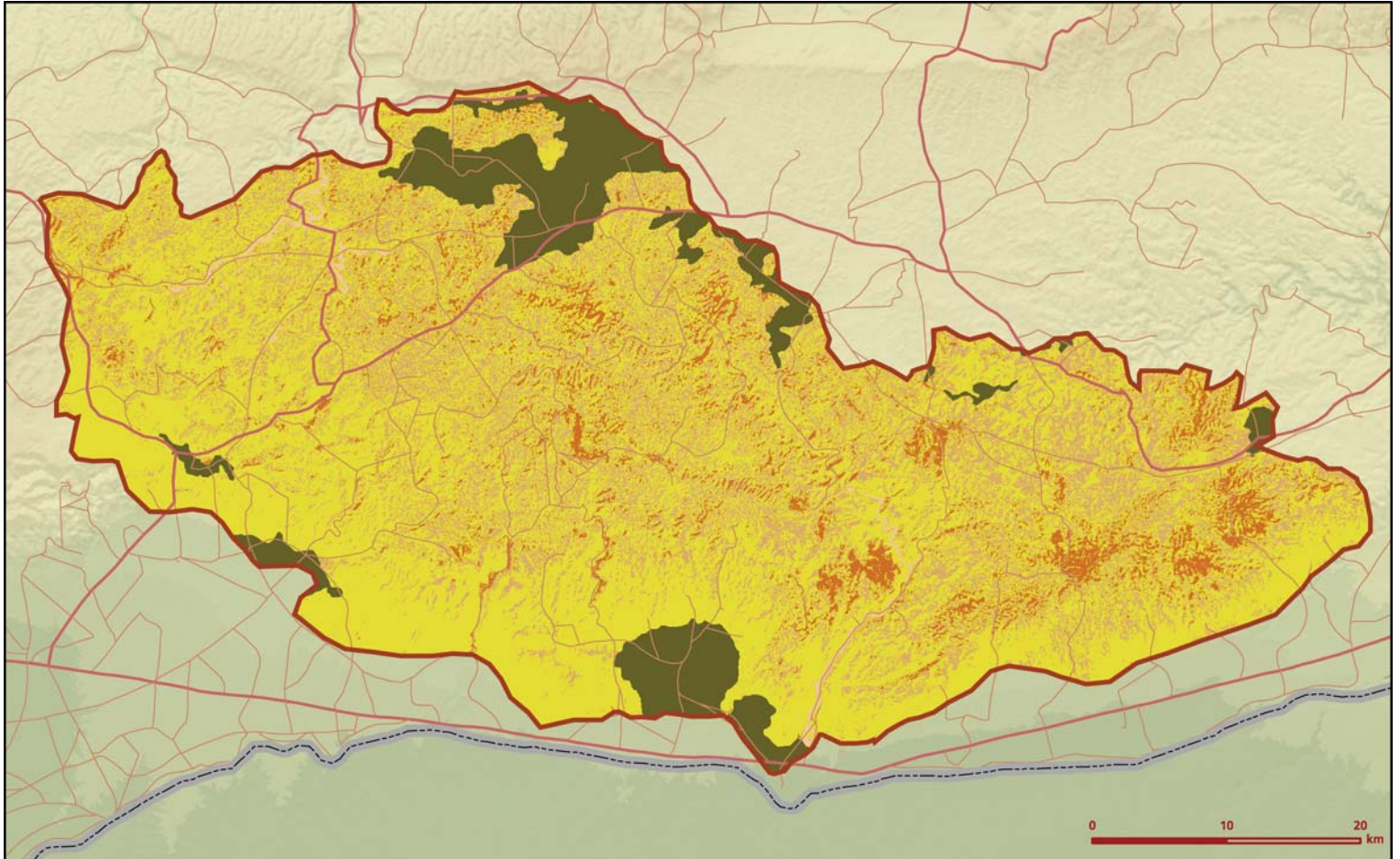
Pseudophilotes vicrama © Ahmet Baytaş

■ **Yerel İlgili Sahipleri**
Mardin Valiliği, Mardin İl Çevre Orman Müdürlüğü.

■ *A. Selçuk Ertekin, Geoff Welch, Hilary Welch*

Mardin Eşiği önemli doğa alanı topografya haritası

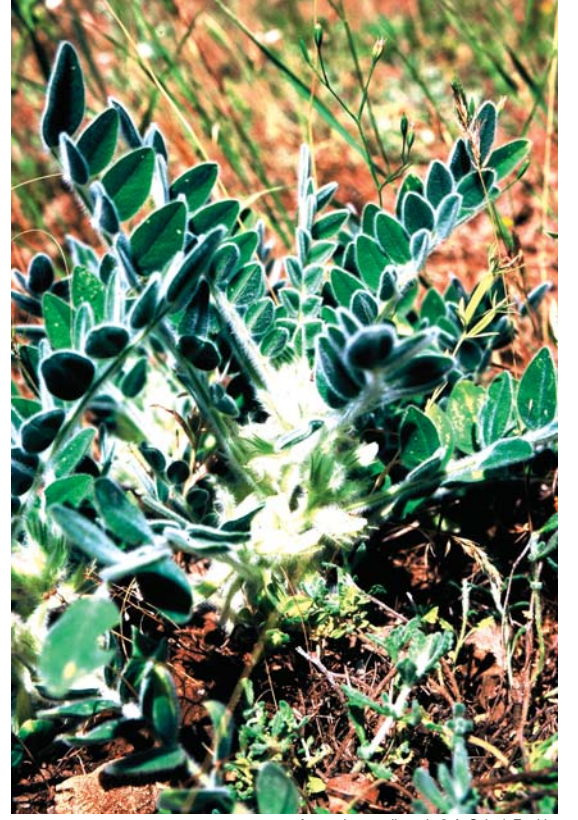

Mardin Eşiği önemli doğa alanı bitki örtüsü haritası

Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
 <i>Ajuga vestita</i>	1	0	-	EN	Var	A1, A2
<i>Allium wendelboanum</i>	1	0	-	VU	Var	A1, A2
<i>Astragalus clavatus</i>	1	1	-	EN	Var	A1, A2
<i>Astragalus mardinensis</i>	1	0	-	VU	Var	A1, A2
<i>Astragalus stojanii</i>	1	1	-	CR	Var	A1, A2
<i>Centaurea cynarocephala</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Cicer reticulatum</i>	1	1	-	EN	Var	A1, A2
<i>Cyclotrichium leucotrichum</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Eremopoa mardinensis</i>	1	1	-	EN	Var	A1, A2
<i>Heliotropium ferrugineogriseum</i>	1	0	-	EN	Var	A1, A2
<i>Hyoscyamus leptocalyx</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Lens tomentosus</i>	1	1	-	EN	Var	A1, A2
<i>Malcolmia micrantha</i>	0	0	-	EN	Var	A2, B1
<i>Pterocephalus strictus</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Verbascum andrusii</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
 <i>Ammomanes deserti</i>	0	0	LC	(LC)	5 Çift (2001 Üreme)	C1
<i>Aquila chrysaetos</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Bubo bubo</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Circaetus gallicus</i> - Avrupa	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Coracias garrulus</i> - Avrupa	0	0	NT	VU	Var (Üreme)	B1, C1
<i>Dendrocopos syriacus</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Emberiza cineracea</i>	0	0	NT	(NT)	100-150 Çift (2002 Üreme)	A4, C1
<i>Hippolais olivetorum</i>	0	0	LC	LC	50-70 Çift (2001 Üreme)	C1
<i>Lanius collurio</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Lanius minor</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Lanius nubicus</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Lullula arborea</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
 <i>Capra aegagrus</i>	0	0	VU	-	Var	A1, C1
<i>Hyaena hyaena</i> - Orta Doğu	0	0	NT	(EN)	Var	B1, C1
<i>Lynx lynx</i>	0	0	NT	-	Var	C1
<i>Miniopterus schreibersii</i>	0	0	LC	NT	Var	C1
<i>Myotis blythii</i>	0	0	LC	LC	Var	C1
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	0	0	NT	NT	Var	C1
 <i>Asaccus elisae</i> - Güneydoğu Anadolu	0	0	-	LC	Var	B2, C1
<i>Mauremys caspica</i>	0	0	-	LC	Var	C1
<i>Testudo graeca</i>	0	0	VU	NT	Var	A1, C1
 <i>Archon apollinaris</i> - Doğu-Güneydoğu Anadolu	0	0	NT	EN	Var	B1, C1
<i>Pseudophilotes vicrama</i> - Anadolu	0	0	-	VU	Var	B1
<i>Tomares callimachus</i> - Doğu-Güneydoğu Anadolu	0	0	-	EN	Var	B1, C1

Sanboğazlı serçe (*Petronia xanthocollis*) © Çağan H. Şekercioğlu

Astragalus mardinensis © A. Selçuk Ertekin

Yaprakparmaklı keler (*Asaccus elisae*) © Bayram Göçmen

Dicle Vadisi

GDA015

Çok Acil
Aynı (0)

Hasankeyf © Atlas Arşivi

Yüzölçümü : 135548 ha

Yükseklik : 420 m - 1408 m

Boylam : 41,43°D

İl(ler) : Batman, Mardin, Siirt, Şırnak

Enlem : 37,68°K

İlçe(ler) : Kurtalan, Bismil, Beşiri, Batman merkez, Siirt merkez, Eruh, Gercüş, Hasankeyf, Savur, Dargeçit, Güçlükonak

Koruma Statüleri : Arkeolojik sit alanı

■ **Alanın Tanımı**: ÖDA, Dicle Nehri'nin Bismil Ovası'yla Eruh Dağları arasında kalan kısmını içerir. ÖDA, vadinin yanı sıra güneye doğru uzanan dağ bozkırlarını da içerir.

Dicle Nehri, kuzey ve güneydeki baraj projelerinin tehdidi altında olmasına karşın büyük bir kısmı henüz el değmemiş doğal bir nehir parçasıdır ve nehir kıyısı yaşam ortamlarının hemen tüm çeşitlerini barındırır. Dicle Nehri üzerinde toplam dört önemli doğa alanı bulunmaktadır. Bu alanlar nehrin akış yönüne göre sırasıyla Bismil Ovası, Dicle Vadisi, Küpeli Dağı ile Cizre ve Silopi taşkınlarıdır. Bu dört önemli doğa alanı birbirinin devamı ve tamamlayıcısı niteliğinde olmakla birlikte barındırdığı canlı türleri ve yaşam ortamı özellikleri açısından farklılık göstermektedir.

Fırat'la birlikte ülkemizin toplam yerüstü su kaynaklarının dörtte birini oluşturan Dicle Nehri'nin yıllık debisi ortalama 16 milyar metreküptür. Mevsime göre su seviyesi ve debisi (akış hızı) değişen nehirdeki en yüksek debi mart ve nisan aylarında ortaya çıkar.

■ **Habitatlar**: Fırat Nehri üzerindeki doğal alanların büyük barajlar nedeniyle yok olmasından sonra, vadinin orta bölümünde bulunan Hasankeyf, tarihi ve arkeolojik değerlerinin yanı sıra üreyen yırtıcı kuşlar için de büyük önem taşır. Dik kayalıklar tavşancıl (*Hieraetus fasciatus*), küçük kerkenez (*Falco naumanni*), küçük akbaba (*Neophron percnopterus*) ve kızıl akbaba (*Gyps fulvus*) gibi yırtıcı kuşların bölgedeki en önemli popülasyonlarını barındırır. Sarp yamaçlar küçük ebabil (*Apus affinis*), eğimli ve çorak yamaçlar boz kirazkuşu (*Emberiza cineracea*), nehir kıyısı bitki örtüsü ve kumlu yamaçlar ise alaca yalıcakpını (*Ceryle rudis*) gibi nadir kuşlar

■ **Türler**: Akdeniz, bozkır ve yarı çöl yaşam birliklerinin iç içe geçtiği bölge, bu birliklere özgü nadir ve hassas canlı türlerine ev sahipliği yapar. Nesli tehlike altında olan ve Türkiye'ye endemik bitki türlerinden *Cicer echinospermum* ÖDA'daki koruma önceliği en yüksek bitki türüdür.

Vadinin orta bölümünde bulunan Hasankeyf, tarihi ve arkeolojik değerlerinin yanı sıra üreyen yırtıcı kuşlar için de büyük önem taşır. Dik kayalıklar tavşancıl (*Hieraetus fasciatus*), küçük kerkenez (*Falco naumanni*), küçük akbaba (*Neophron percnopterus*) ve kızıl akbaba (*Gyps fulvus*) gibi yırtıcı kuşların bölgedeki en önemli popülasyonlarını barındırır. Sarp yamaçlar küçük ebabil (*Apus affinis*), eğimli ve çorak yamaçlar boz kirazkuşu (*Emberiza cineracea*), nehir kıyısı bitki örtüsü ve kumlu yamaçlar ise alaca yalıcakpını (*Ceryle rudis*) gibi nadir kuşlar

in önemli üreme alanlarıdır.

Fırat kaplumbağası (*Rafetus euphraticus*), tüm dünyada Türkiye'nin güneydoğusundan başlayarak sadece Fırat ve Dicle nehirlerinde yaşar. Dicle Nehri'nin su hattına yakın olan kıyılardaki kumullarda yuvalar.

Vadideki kayalıklar ve dik kanyonları kullanan yabankeçisi (*Capra aegagrus*) ve vadilerin aşağısındaki mağara ve oyukları kullanan çizgili sırtlan (*Hyaena hyaena*) ÖDA'da öncelikli olarak korunması gereken memeli türleridir. Dicle Vadisi'nin jeolojik yapısı yer yer kalkerli kayalardan oluştuğundan, ana nehir ve kolları boyunca birçok mağara bulunmaktadır ve bu mağaraların yarasalar için büyük önem taşıdığı tahmin edilmektedir.

■ **Alan Kullanımı**: Alanda yoğun olarak tarım, hayvancılık, bağcılık ve az miktarda balıkçılık yapılır. Ayrıca Doğu Anadolu Bölgesi'nden kışı geçirmek için gelen göçerler bölgedeki hayvancılık faaliyetini geçici bir süre için artırır.

Turizm faaliyetleri bölge için önemli gelir kaynaklarından biridir. Hasankeyf barındırdığı kültürel ve doğal özellikleri ile uluslararası boyutta önemli bir turizm merkezidir. ÖDA'daki nehir ekosistemi doğa fotoğrafçılığı ve kuş gözlemciliği aktiviteleri için büyük öneme sahiptir.

■ **Tehditler**: İlisu Barajı Projesi, ÖDA'nın biyolojik çeşitliliğinin büyük ölçüde yok olmasına neden olacak en büyük tehdittir. Baraj, 170 km uzunluğundaki nehir hattı boyunca nehir kıyısı ekosisteminin ve bu ekosisteme birleşik diğer yaşam ortamlarının kalıcı kaybına neden olacaktır.

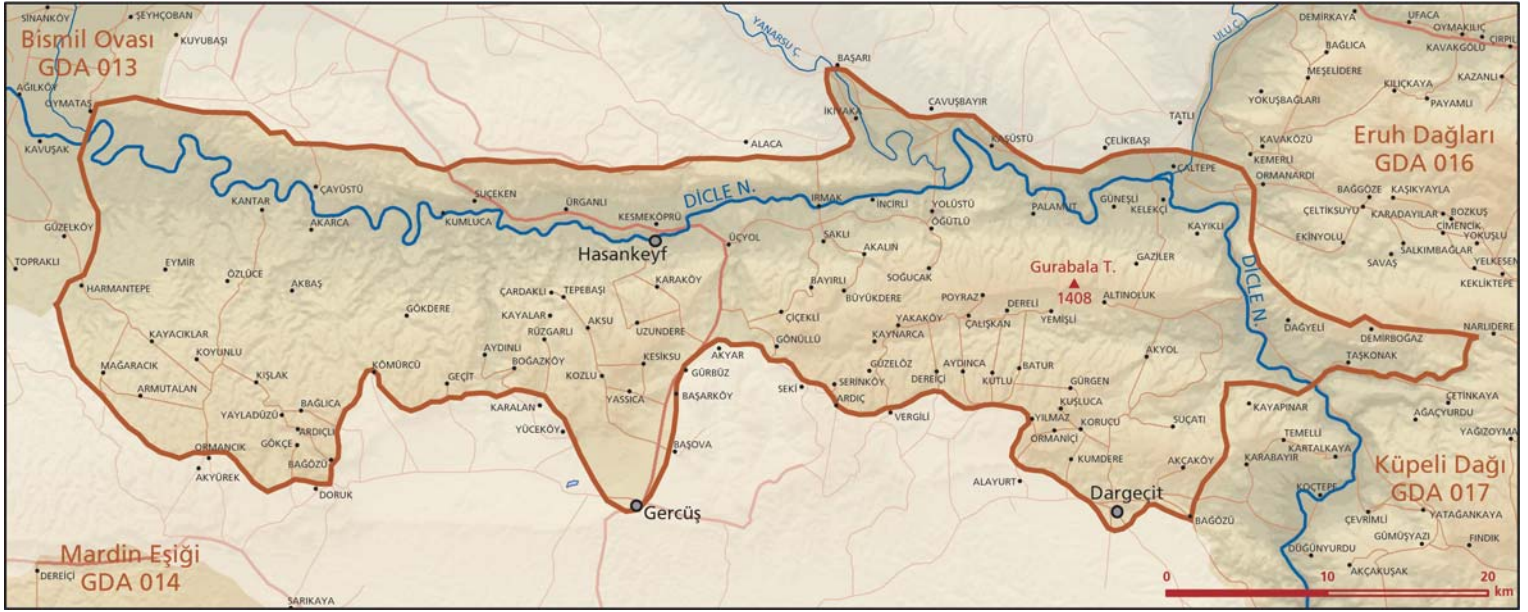
Nehir üzerinde işletmede olan kum ve çakıl ocaklarının pek çok tür için olumsuz etkileri bulunmaktadır.

■ **Koruma Çalışmaları**: İlisu Barajı projesinin iptal edilmesi için Doğa Derneği hem ulusal hem de uluslararası ölçekte çalışmalar gerçekleştirmektedir. Dernek aynı zamanda Atlas dergisiyle ortak bir imza kampanyası başlatmıştır.

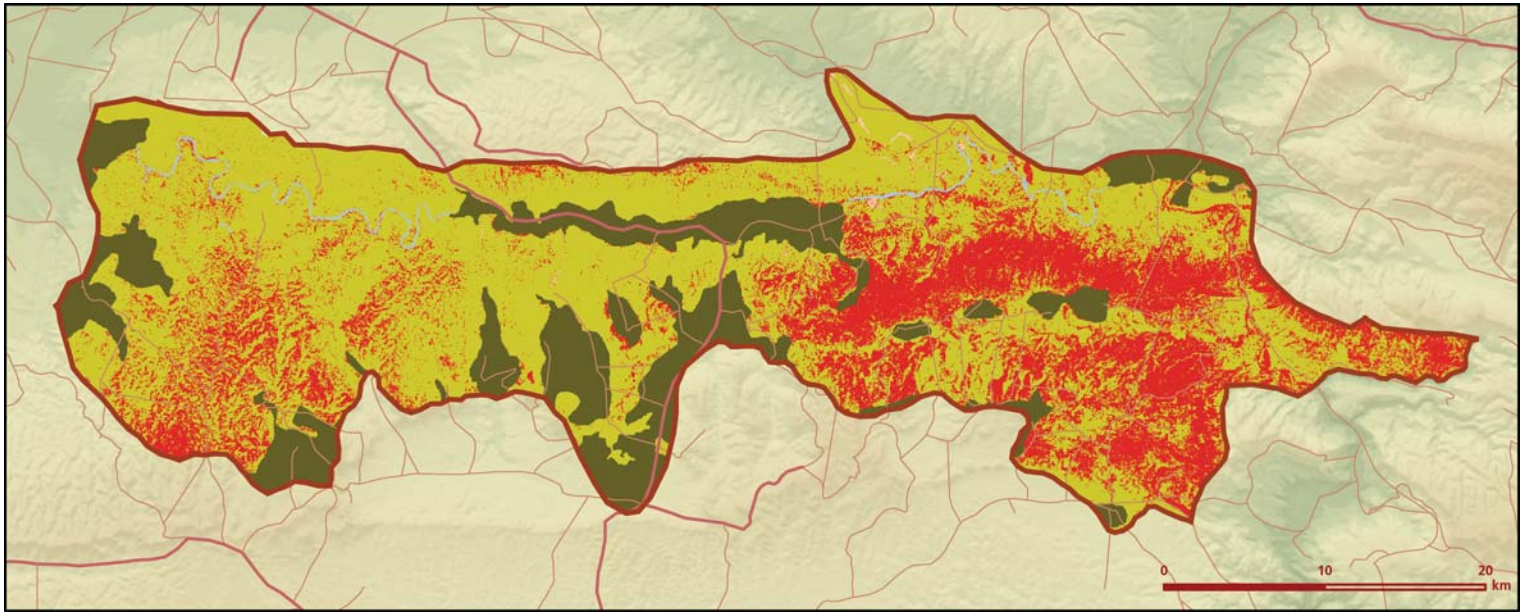
■ **Yerel İlgili Sahipleri**

Batman Valiliği, Siirt Valiliği, Diyarbakır Valiliği, Doğa Derneği, Dicle Üniversitesi Kuş Gözlem Topluluğu, Diyarbakır Çevre Gönüllüleri Derneği.

■ **Adnan Gencay, Dicle Tuba Kılıç, Nuri Özbağdatlı**

Dicle Vadisi önemli doğa alanı topografya haritası

Dicle Vadisi önemli doğa alanı bitki örtüsü haritası

Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
 <i>Ajuga chamaepitys ssp. mardinensis</i>	0	0	-	VU	Var	BI, B2
<i>Cicer echinospermum</i>	1	0	-	VU	Var	A1, A2
 <i>Anthus campestris</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Apus affinis - Anadolu</i>	0	0	LC	EN	10 Çift (Üreme)	BI, B3, CI, C3
<i>Bubo bubo</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Burchinus oedicnemus - Doğu Avrupa</i>	0	0	LC	VU	Nadir (Üreme)	BI, CI
<i>Caprimulgus europaeus</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Ceryle rudis - Anadolu</i>	0	0	LC	CR	10 Çift (Üreme)	BI, CI
<i>Cicconia cicconia - Doğu Avrupa</i>	0	0	LC	LC	2 Birey (Kışlama)	CI
<i>Circus pygargus</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Coracias garrulus - Avrupa</i>	0	0	NT	VU	Var (Üreme)	BI, CI
<i>Emberiza cineracea</i>	0	0	NT	(NT)	30-60 Çift (1999 Üreme)	CI
<i>Falco naumanni</i>	0	0	VU	LC	40 Çift (Üreme)	A1, CI
<i>Hieraaetus fasciatus - Akdeniz</i>	0	0	LC	EN	1-2 Çift (Üreme)	BI, CI
<i>Lanius minor</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI

Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
 <i>Lanius nubicus</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	CI
<i>Neophron percnopterus - Avrupa</i>	0	0	LC	EN	Var (Üreme)	BI, CI
 <i>Capra aegagrus</i>	0	0	VU	-	Var	AI, CI
<i>Hyaena hyaena - Orta Doğu</i>	0	0	NT	(EN)	Var	BI, CI
 <i>Rafetus euphraticus</i>	0	0	EN	EN	Var	AI, CI

Küçük akbaba (*Neophron percnopterus*) © Akif Aykurt

Dicle Vadisi © Cüneyt Oğuztüzün

Alaca yalıçapkını (*Ceryle rudis*) © Soner Bekir - DoğaBel

Çöl varanı (*Varanus griseus*) © Gertrud & Helmut Denzau

Eruh Dağları

GDA016

Acil
Aynı (0)

Kızıl akbaba (*Gyps fulvus*) © Halim Diker

Yüzölçümü : 132463 ha
Boylam : 42,09°D
Enlem : 37,75°K
Koruma Statüleri : Yok

Yükseklik : 440 m - 2280 m
İl(ler) : Siirt, Şırnak
İlçe(ler) : Siirt merkez, Şirvan, Kurtalan, Pervari, Eruh, Şırnak merkez, Güçlükönak

- **Alanın Tanımı:** Eruh Dağları ÖDA'sı, Siirt ve Şırnak karayolunun her iki yanında yer alan ve Güneydoğu Toroslar'ın uzantısı olan Şeyh Ömer Dağı ve Yassı Dağ'ın tamamı ile Yazlıca Dağı'nın kuzeybatı kısımlarını ve Uzunca Dağı'nın batı eteklerini içine alır. Dağ silsileleri yoğun deniz kökenli fosil yataklarına ev sahipliği yapar. Aniden yükselen sarp kayalıklarla birbirinden ayrılan dağların arasında dere yatakları ve çaylar bulunur. Alanın merkezinden geçen Zarova Çayı, kuzey ve batı sınırlarını çizen Uluçay alandaki en önemli akarsulardır.
  - **Habitatlar:** Alan yüksek dağ, orman ve nehir ekosistemlerini birlikte barındırır. Uçurumlar ve vadilerle birbirinden ayrılan dağların yamaçları kayalık ve mağaralarla kaplıdır. Dağların orta kesimlerinde meşe ormanları, vadilerde ise yaygın olarak menengiç ve bittim ağaçları bulunur. Özellikle kayalık alanlar ve derin vadiler nadir bitki türlerine ev sahipliği yapar. Dağların yerleşim yerlerine uzak kesimleri çok yaşlı meşe ormanlarını barındırır. Açık alanlarda ise bodur meşe ve ardıç türlerinin oluşturduğu ağaçlıklara rastlanır.
  - **Türler:** Eruh Dağları, nesli küresel ölçekte tehlike altındaki *Verbascum globiferum* ile bölgesel ölçekte tehlike altındaki ve dar yayıllı *Amygdalus kotschyi*, *Astragalus xanthogossypinus*, *Cyclotrichium longiflorum*, *Pimpinella sintenisii* ve *Scutellaria orientalis* ssp. *porphyrostegia* için büyük önem taşır. Bu bitki türlerinin yanı sıra ormanlık alan içerisinde yer alan çayırlarda çeşitli orkide ve iris gibi nispeten daha yaygın türler bulunur.
- ÖDA, ormanlık, kayalık ve uçurumlarla kaplı olması nedeniyle büyük ölçüde bakirdir ve bölgesel ölçekte nesli tehlike altındaki birçok memeli türüne ev sahipliği yapar. Çizgili sırtlan (*Hyaena hyaena*), vaşak (*Lynx lynx*), karakulak (*Caracal caracal*), dağkeçisi (*Capra aegagrus*) ve Zarova Çayı'nda bulunan susamuru (*Lutra lutra*) ÖDA kriterlerini sağlayan büyük memeli türleridir. ÖDA'da parsın (*Panthera pardus*) yaşamını sürdürdüğü tahmin edilmektedir.
- Şeyh Ömer Dağı ile diğer dağlık alanlar arasındaki derin vadilerde sakallı akbaba (*Gypaetus barbatus*), çok sayıda küçük akbaba (*Neophron percnopterus*) ve kızıl akbaba (*Gyps fulvus*) üremektedir. Eruh Dağları kelebek türlerinden küçük yalancı apollo (*Archon apollinaris*) için önemli bir alandır.

- **Alan Kullanımı:** Yöre halkının en önemli geçim kaynakları tarım ve hayvancılıktır. Tarım vadi boylarında sınırlı alanlarda yapılır. En yoğun yetiştirilen tür Siirt fısığdır. Nehir kıyılarındaki sınırlı alanlarda pamuk da yetiştirilir.
  - **Tehditler:** İsu Barajı yapıldığı takdirde ÖDA'nın batı sınırını oluşturan bakir akarsu ekosistemi sular altında kalacaktır.
  - **Koruma Çalışmaları:** Kaçak avcılıkla mücadele için ilgili birimlerce gerekli kontroller yapılmaktadır.
- Yasadışı çizgili sırtlan, karakulak, susamuru ve dağkeçisi avcılığı ve zehirlenmesi alandaki en büyük tehditlerden biridir. Son yıllarda bölgede bir tüccarın yoğun olarak susamuru kürkü satın alması sebebiyle avcılığı yasak olmasına rağmen bu tür çok sayıda avlanmıştır. ÖDA'daki tehditlerden bir diğeri izinsiz meşe kesimidir.

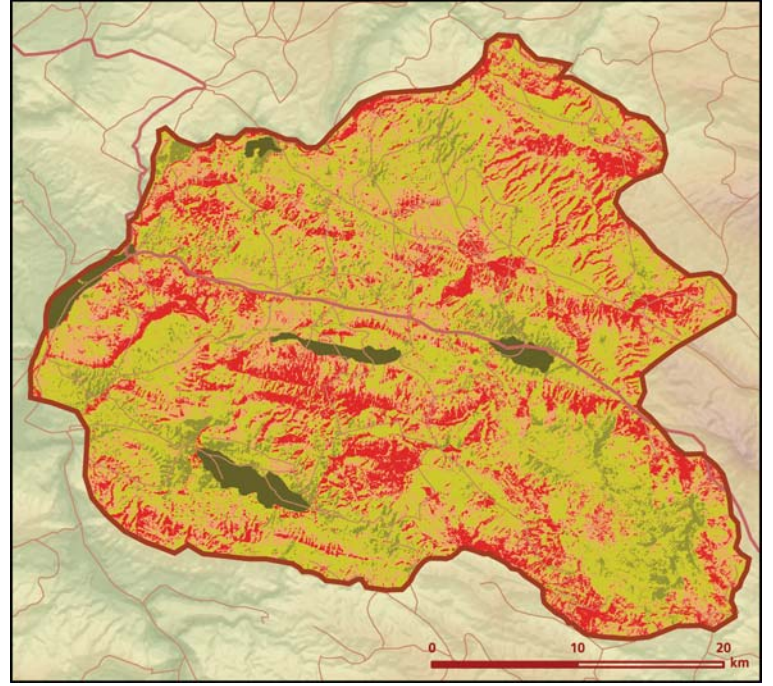

Kaya kartalı (*Aquila chrysaetos*) © Soner Bekir

- **Yerel İlgili Sahipleri**
Siirt Valiliği, Siirt İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Siirt Avcılık ve Atıcılar Derneği.
- **Halim Diker**

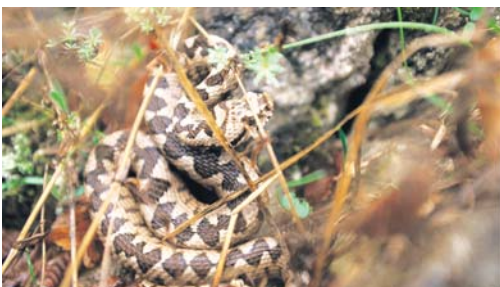

Erzurum Dağları önemli doğa alanı topografya haritası

Erzurum Dağları önemli doğa alanı bitki örtüsü haritası

Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
 <i>Amygdalus kotschyi</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Astragalus xanthogossypinus</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Cyclotrichium longiflorum</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Pimpinella sintenisii</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Scutellaria orientalis ssp. porphyrostegia</i>	1	0	-	VU	Var	B1, B2
<i>Verbascum globiferum</i>	1	0	-	EN	Var	A1, A2
 <i>Aquila chrysaetos</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Bubo bubo</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Circus gallicus - Avrupa</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Dendrocopos syriacus</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Emberiza hortulana</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Gypaetus barbatus - Akdeniz ve Anadolu</i>	0	0	LC	VU	5 Çift (Üreme)	B1, C1
<i>Gyps fulvus</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Lanius collurio</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Neophron percnopterus - Avrupa</i>	0	0	LC	EN	Var (Üreme)	B1, C1
 <i>Capra aegagrus</i>	0	0	VU	-	Var	A1, C1
<i>Caracal caracal - Orta Doğu</i>	0	0	LC	(EN)	Var	B1, C1
<i>Hyaena hyaena - Orta Doğu</i>	0	0	NT	(EN)	Var	B1, C1
<i>Lutra lutra</i>	0	0	NT	-	Var	C1
<i>Lynx lynx</i>	0	0	NT	-	Var	C1
 <i>Archon apollinaris - Doğu-Güneydoğu Anadolu</i>	0	0	NT	EN	Var	B1, C1

Boynuzlu engerek (*Vipera ammodytes*) © Yıldırım Güngör

Yassıdağ güneyi © Halim Diker

Küpelî Dağı

GDA017

Çok Acil
Aynı (0)

Kızıl akbaba (*Gyps fulvus*) © Melih Özбек

Yüzölçümü : 96913 ha
Boylam : 42,03°D
Enlem : 37,51°K
Koruma Statüleri : Yok

Yükseklik : 380 m - 1848 m
İl(ler) : Şırnak, Mardin, Siirt
İlçe(ler) : Eruh, Şırnak merkez, Dargeçit, Güçlükönak, İdil, Cizre

■ **Alanın Tanımı**: Şırnak ilinin kuzeydoğusunu kaplayan Küpelî Dağı, Eruh Dağları'nın hemen güneyinde yer alır. ÖDA, dağın batı ve güneyini sınırlayan Dicle Nehri ve kollarının oluşturduğu dik yarıları da içine alır. Bu vadilerde Akdeniz ikliminin etkileri görünür. Yüksek yamaçlarında yer yer parçalanmış meşe ormanları ve ardıç toplulukları bulunan alan, ülkemizde en yabani coğrafyalardan biridir. Güvenlik nedeniyle alandaki insan kullanımı sınırlıdır.

■ **Habitatlar**: ÖDA, nehir kıyısının hemen hiç bozulmamış yaşam alanları, sarp kayalıklar, meşe ormanları, ardıç toplulukları, dağ bozkırları ve kuru tarım alanlarından oluşur. Nehir boyunca bulunan ağaç ve çalı toplulukları, taşlık düzlükler ve adalar farklı kuş türlerini bir arada barındırır.

■ **Türler**: Dağın güneydoğusundaki Kızılsu beldesi *Onosma davisii* bitkisinin dünyadaki bilinen tek dağılış alanıdır.

Dicle Vadisi'ndeki sarp kayalıklara yuvalayan tavşancıl (*Hieraaetus fasciatus*) ve yüksek sayılarda koloni oluşturan kızıl akbaba (*Gyps fulvus*) alandaki önemli yırtıcı kuşlardır. Nehir kıyısında yaşayan alaca yalıçapkını (*Ceryle rudis*) ve kayalık yamaçlarda yuvalayan boz çinte (*Emberiza cineracea*) alandaki diğer önemli kuş türleridir.

Alan, dağkeçisi (*Capra aegagrus*), çizgili sırtlan (*Hyaena hyaena*) ve vaşak (*Lynx lynx*) gibi önemli memeli türlerini barındırır.

■ **Alan Kullanımı**: Alanın büyük bir kısmı mayınlı arazilerden oluşur ve güvenlik nedeniyle insan kullanımına açık değildir. ÖDA'nın batı kısmında kuru tarım, insan kullanımına açık diğer alanlarda ise yaygın olarak küçükbaş hayvancılık yapılır. İlisu Barajı'nın yapılacağı mevkide, bölgedeki tek kaplıca olan Hısta Taruni Kaplıcası bulunur.

■ **Tehditler**: ÖDA üzerindeki en önemli tehdit, Dicle Nehri üzerine inşa edilmesi planlanan İlisu ve Cizre barajlarıdır. Bu barajlar, suların yükselmesiyle, nehir kıyısındaki yaşam alanlarına bağımlı olan ve sarp kayalıklarda yuvalayan kuş türlerinin büyük ölçüde yok olmasına neden olacak, aynı zamanda Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki tek doğal nehir ekosistemini de geri dönüşsüz yapacaktır.

Alandaki birçok kuş ve memeli türü yasadışı olarak avlanmaktadır.

Yakacak amacıyla ağaç kesimi, ormanların yakılması ve keçilerin ormanlarda yoğun olarak otlatılması alan üzerindeki diğer tehditlerdir.

■ **Koruma Çalışmaları**: İlisu Barajı projesinin iptal edilmesi için Doğa Derneği hem ulusal hem de uluslararası ölçekte çalışmalar gerçekleştirmektedir. Projenin iptali için Atlas dergisi ve Doğa Derneği ortak bir imza kampanyası yürütmektedir.

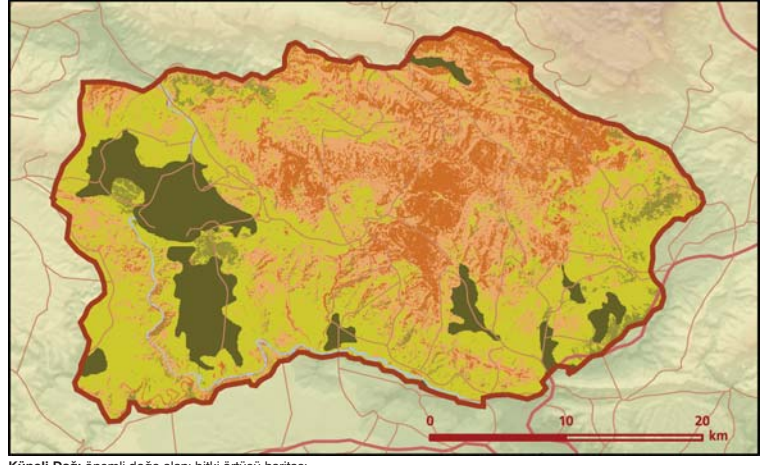
Kızılsırtlı örümcekkuşu (*Lanius collurio*) © H. Çağlar İnce

■ **Yerel İlgili Sahipleri**
Şırnak Valiliği, Dicle Üniversitesi Kuş Gözlem Topluluğu, Diyarbakır Çevre Gönüllüleri Derneği.

■ **Adnan Gencay, Dicle Tuba Kılıç**

Küpeli Dağı önemli doğa alanı topografya haritası

Küpeli Dağı önemli doğa alanı bitki örtüsü haritası

Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
 <i>Astragalus kirchhoffiae</i>	I	0	-	-	Var	A2
<i>Onosma davisii</i>	I	I	-	EN	Var	A1, A2
 <i>Apus affinis - Anadolu</i>	0	0	LC	EN	Var (Üreme)	B1, B3, C1, C3
<i>Falco peregrinus</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Gyps fulvus</i>	0	0	LC	LC	25-30 Çift (2002 Üreme)	C1
<i>Hieratus fasciatus - Akdeniz</i>	0	0	LC	EN	1-3 Çift (Üreme)	B1, C1
<i>Lanius collurio</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Lanius minor</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Neophron percnopterus - Avrupa</i>	0	0	LC	EN	Var (Üreme)	B1, C1
<i>Oenanthe xanthopyrmyna xanthopyrmyna</i>	0	0	LC	VU	30 Çift (Üreme)	B1, C1
 <i>Capra aegagrus</i>	0	0	VU	-	Var	A1, C1
<i>Hyaena hyaena - Orta Doğu</i>	0	0	NT	(EN)	Var	B1, C1
<i>Lynx lynx</i>	0	0	NT	-	Var	C1
 <i>Rafetus euphraticus</i>	0	0	EN	EN	Var	A1, C1

Küpeli Dağı © Hillary & Geoff Welch

Cizre ve Silopi

GDA018

Çok Acil
Aynı (0)

Cizre © Hillary & Geoff Welch

Yüzölçümü : 11750 ha
Boylam : 42,35°D
Enlem : 37,23°K
Koruma Statüleri : Yok

Yükseklik : 340 m - 600 m
İl(ler) : Şırnak
İlçe(ler) : Cizre, Silopi, Şırnak merkez

- **Alanın Tanımı:** Alan, Cudi Dağı'nın güneyinde Cizre ve Silopi ovalarının Suriye ve Irak'a sınır oluşturan bölgesinde yer alır. Batıda Kasrik Geçidi doğuda ise Habur sınır kapısıyla sınırlıdır. Sınır boyunca batıda Dicle Nehri, doğuda ise Dicle Nehri'nin bir kolu olan Hezil Çayı ve taşkınlarından oluşur. Güneye doğru alçalan Cizre ve Silopi ovaları, Dicle Nehri ile Hezil Çayı'nın keşiştiği noktada en alçak seviyeye ulaşır. Bu noktada küçük bir sulakalan oluşmuştur.
- **Habitatlar:** ÖDA, el değmemiş nehir kıyısı taşkın alanları, taşlık düzlük ve adalar, sazlıklar, subasar söğüt toplulukları, ıslak çayırılar, bozkırlar ve tarım alanlarından oluşur. Zengin nehir kıyısı yaşam alanları nedeniyle nadir kuş türleri için önemli bir üreme alanıdır. Dicle Nehri ile Hezil Çayı'nın keşişiminde oluşan sulakalan özellikle kış aylarında su kuşları için önemli bir kışlama alanıdır.
- **Türler:** Alanın kuzey ucundaki Kasrik Geçidi nesli tehlike altındaki *Isatis mardinensis* bitkisinin dünyadaki bilinen tek yaşam alanıdır.
ÖDA, balıkçıl ve ördek türleri için önemli bir konaklama ve kışlama alanıdır. Aynı zamanda büyük kızkuşunun (*Hoplopterus indicus*) ülkemizde ürettiği en önemli alanıdır. Tür, alandaki nehir ve dereler boyunca bulunan çakıl adalarında üremektedir. Alanın güney ucundaki bozkırlarda ülkemizde nadir bir kuş türü olan yeşil ankuşu (*Merops superciliosus*) yuvalamaktadır. Çizgili sırtlan (*Hyaena hyaena*), Fırat kaplumbağası (*Rafetus euphraticus*) ve çöl varanı (*Varanus griseus*) bölgedeki diğer önemli türlerdir.
- **Alan Kullanımı:** Tarıma elverişli topraklardan oluşan alanın güney kısmında ağırlıklı olarak sulu tarım yapılır. Diğer kısımlarda kuru tarım ve az miktarda küçükbaş hayvancılığı yapılır. Sınır bölgesi başta olmak üzere alanın bir kısmı askeri kullanıma aittir.
- **Tehditler:** Alanın kuzeyine yapımı planlanan Cizre Barajı, ÖDA üzerindeki en büyük tehdittir. Baraj, ÖDA sınırları içinde yapılmayacak olsa da, Dicle Nehri'nin doğal rejimini değiştireceği için muhtemelen alanın doğal yapısında önemli bozulmalara neden olacaktır.
Bozkırların tarım arazilerine dönüşmesi, sulu tarım alanlarının artması ve yasadışı avcılık alandaki diğer tehditlerdir. Tarım faaliyetlerinde kullanılan kimyasal ilaçlar bölgedeki yaşam

- kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir.
- **Koruma Çalışmaları:** Bilinen bir koruma çalışması yoktur.

Küçük sumru (*Sterna albifrons*) © Soner Bekir - DoğaBel

- **Yerel İlgili Sahipleri**
Şırnak Valiliği, Cizre Kaymaklığı, Silopi Kaymaklığı.
- **Adnan Gençay, Dicle Tuba Kılıç**

Cizre ve Silopi önemli doğa alanı topografya haritası

Cizre ve Silopi önemli doğa alanı bitki örtüsü haritası

Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
 <i>Isatis mardinensis</i>	I	I	-	EN	Var	A1, A2
 <i>Burchinus oedicnemus</i> - Doğu Avrupa	0	0	LC	VU	Nadir (Üreme)	B1, C1
<i>Ceryle rudis</i> - Anadolu	0	0	LC	CR	5-10 Çift (2000 Üreme)	B1, C1
<i>Glareola pratincola</i> - D. Akdeniz ve Karadeniz	0	0	LC	LC	100-200 Çift (1999 Üreme)	B3, C1, C3
<i>Hippolais olivetorum</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Sterna albifrons</i> - D. Avrupa	0	0	LC	LC	1-2 Çift (Üreme)	C1
<i>Vanellus indicus aigneri</i>	0	0	LC	VU	20-30 Çift (1999 Üreme)	B1, C1
 <i>Hyaena hyaena</i> - Orta Doğu	0	0	NT	(EN)	Var	B1, C1
 <i>Rafetus euphraticus</i>	0	0	EN	EN	Var	A1, C1
<i>Varanus griseus</i> - Orta Doğu	0	0	-	(EN)	Var	B1, C1

Batak kirlangıcı (*Glareola pratincola*) © Soner Bekir - DoğaBel

Cudi Dağı

GDA019

İzlenmesi Gerekli
Aynı (0)

Cudi Dağı © Umut Kaçar

Yüzölçümü : 44952 ha | **Yükseklik** : 420 m - 2114 m
Boylam : 42,44°D | **İl(ler)** : Şırnak
Enlem : 47,41°K | **İlçe(ler)** : Şırnak merkez, Cizre, Silopi
Koruma Statüleri : Yaban hayatı geliştirme sahası

- **Alanın Tanımı:** Cudi Dağı, Şırnak il merkezi, Silopi ve Cizre arasında yer alır. Yan yana sivri tepelerden oluşan bir dağ sırasıdır. Bunlardan en yüksekleri alanın ortasında yer alan Helanipir (2114 metre) ve güneybatısındaki Deryizihî (2102 metre) tepeleridir. Suyu çok az olan bir bölgedir. Dağdaki en önemli su kaynağı alanın doğusunda akan Çağlayan Deresi'dir.
- **Habitatlar:** Az ve seyrek bitki örtüsü bulunan bir dağdır. Yaygın olarak çayırılık ve yükseklerde kayalıklardan oluşur. Özellikle doğudaki ağaçlık alanlarda hâkim ağaç türü meşedir. Dağın batısında alt kısımlarında erozyondan dolayı aşınmış çıplak araziler bulunur. Yukarılardaki yamaçlarda yer yer geven birlikleri vardır. Başeri Deresi boyunca söğütük ve kavaklıklar uzanır. Bölgede güvenlik nedeniyle uzun zamandır kullanılmayan elma bahçeleri ve cevizlikler de yaban hayatı için çok önemli bir konuma gelmiştir.
- **Türler:** Alan özellikle bitki türleri için önemlidir. *Centaurea davisii* sadece bu ÖDA'da yaşayan ve nesli tehlike altında bir bitki türüdür. *Primula davisii* alandaki diğer nesli dünya ölçeğinde tehlikede olan endemik bitki türüdür. Bunların dışında ÖDA'da beş dar yayıllı ve/veya bölgesel ölçekte tehlike altındaki bitki türü taksonu bulunur.
Türkiye'nin en ender kertenkelelerinden çöl varanı (*Varanus griseus*) bu bölgede yaşar. Dağların kayalık kısımlarında yabankeçisi (*Capra aegagrus*) bulunur.
- **Alan Kullanımı:** Bölgede yaygın olarak hayvancılık yapılır. Özellikle inek, koyun ve keçi yetiştirilir. ÖDA'da uzun yıllar süren terör olaylarından dolayı bazı köyler boşaltılmıştır. Bu yüzden yakın zamana kadar alandaki insan kullanımı çok sınırlı kalmıştır. Ancak son yıllarda yaylalar ve köyler yerel halk tarafından tekrar kullanılmaya başlanmıştır. Şu an Cudi Dağı'ndaki alçak yaylalarda otlatma, bazı köylerde ise tarımsal faaliyetler eskiden olduğu gibi devam etmektedir.
- **Tehditler:** Alandaki yaban hayatı üzerindeki bilinen tek tehdit yasadışı avcılıktır.
- **Koruma Çalışmaları:** Alanda bilinen bir koruma çalışması yoktur. Ancak GAP idaresinin 2004 yılında bölgenin biyolojik çeşitliliğinin değerlendirilmesi konusunda hazırladığı raporda yaban hayatı koruma sahası dahilinde kaçak avcılığın engellenmesi için kontrollerin artırılması önerilmiştir.

Yabankeçisi (*Capra aegagrus*) © Hakan Uğurlu

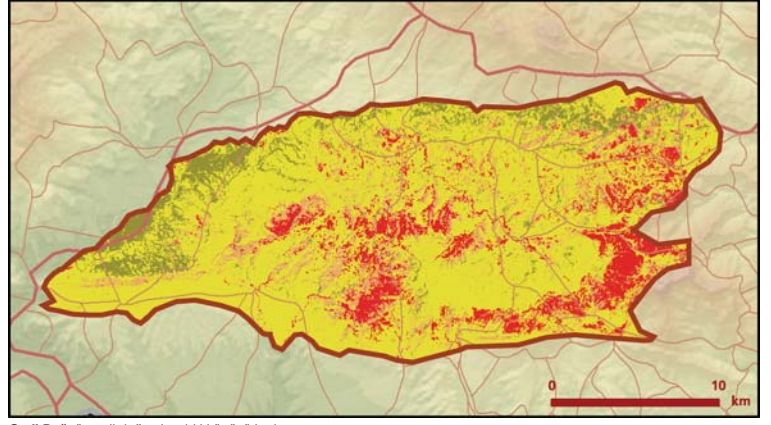
■ **Yerel İlgili Sahipleri**

Gaziantep İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Gaziantep Üniversitesi Çevre Topluluğu (GÖCET), Çöçelli Köyü Muhtarlığı.

■ **Dicle Tuba Kılıç, Süreyya İsfendiyaroğlu**

Cudi Dağı önemli doğa alanı topografya haritası

Cudi Dağı önemli doğa alanı bitki örtüsü haritası

Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
 <i>Ajuga chamaepitys ssp. mardinensis</i>	0	0	-	VU	Var	B1, B2
<i>Campanula mardinensis</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Centaurea davisii</i>	I	I	-	EN	Var	A1, A2
<i>Dionysia borrmuelleri</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
<i>Gladiolus antakiensis</i> - Doğu Anadolu	0	0	-	VU	Var	B1
<i>Primula davisii</i>	I	0	-	VU	Var	A1, A2
<i>Salvia kurdica</i>	0	0	-	VU	Var	A2, B1
 <i>Capra aegagrus</i>	0	0	VU	-	Var	A1, C1
 <i>Varanus griseus</i> - Orta Doğu	0	0	-	(EN)	Var	B1, C1
 <i>Turanana cytis kurdistana</i>	I	0	-	-	Var	B2, C1

© Fatih Pinar